

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent

7de Jaargang, nr. 5

15 september 1978

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris.

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruiddienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maïsstraat 235, Gent

Secretariaat : Maïsstraat 235, Gent. - Tél. 26 23 28

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 200 fr. per jaar.

INHOUD

Lodewijk Mast	198
Gent in 1861	199
Hoe Gent precies 300 jaar geleden door het oog van een naald kroop	221
Over de Expo 1913	246
Te Gent	248
Straatnamen	250
Bibliografie	251
Aanvullende ledenlijst	252

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatie-
centrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Be-
gijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12
uur. (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

LODEWIJK MAST

Vele lezers kennen het bronzen beeld "De gewonde kampvechter" van L. Mast, beeld, dat K. Albertpark versiert. Wie was Lodewijk Mast ? Hij werd geboren te Gent op 2 augustus 1857. Reeds van zijn elfde jaar werkt hij in het werkhuis van beeldhouwer Antoon Van Eenaeme; terwijl volgt hij de avondleergangen aan de academie. In 1880 behaalt L. Mast de grote prijs voor beeldhouwkunst; in 1891 wordt hij leraar aan de academie te Gent. L. Mast vervaardigde een aantal borstbeelden : van schepen F. Dauge, schepen A. Wagener, komponist Samuel, kunstschilder Canneel, prins Albert, alsook een portret van Cesar De Cock. Als grote beelden van L. Mast zijn bekend : het gedenkteken van de gebroeders Van de Velde in het Park, de gewonde kampvechter, alsook de vier bronzen beelden in de nissen van de gevel van de Nederlandse schouwburg. L. Mast woonde op de Parklaan, 22 te Gent. Hij overleed te Gent op 15 juli 1901.

M. S.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag 83 : Mevr. Lina Ceulemans vraagt informatie over de historiek of bibliografie over het gebied Bourgoyen-Ossemeersen.

In de Conferentiezaal van het Cultureel Centrum - Bank BRUSSEL-LAMBERT, Graaf van Vlaanderenplein 5, Gent :

WOENSDAG 18 OKTOBER om 20 uur :

Diaprojectie - uit de verzameling van voorzitter G. Hebbelynck :
"KRIS-KRAS door het GENT van vroeger"

GENT IN 1861

2 Januari : Door de correctionele rechtbank te Gent werden R. De Sl., werkvrouw en N. De T., huisvrouw, beiden wonende te Rijsel de eerste tot twee maand en de tweede tot een maand gevangenis veroordeeld voor de uitoefening van het ambacht kinderen naar de rol te Gent te brengen.

9 Januari : De Verloren Maandag gaat meer en meer uit de gewoonte. Het getal dronken werklieden was gisteren, eerste maandag van het jaar, niet zo groot als de vorige jaren.

10 Januari : De winter is zeer streng; de thermometer daalde tot -18° . De Zonder Naam heeft talrijke giften ontvangen en zamelt klederen en dekens in. De loge Septentrion heeft een grote uitdeling gehouden van brood en soep.

15 Januari : Het Dok is letterlijk bezaaid met wandelaars; honderden schaatsenrijders en "slidderaars" kruisen elkaar op het ijs. Er zijn ook enkele kramen voor liefhebbers van hetekoeken, lekkernijen en verwarmde "goelekens" (= borrels).

20 Januari : De burgemeester schonk duizend liter soep en honderd broden aan de Zonder Naam voor de behoeftigen; het college van burgemeester en schepen schonk honderd dekens. In de estaminet Den Appel bij de Augustijnen werden 400 broden uitgedeeld. De Concorde op de Kouter houdt een eerste uitdeling van 1500 broden.

30 Januari : De personele belasting (een rijksbelasting) wordt herzien. Voor de berekening zijn er zes grondslagen :

1° de huurwaarde van de woning : 5 o/o van de huurwaarde

2° belasting op de deuren :

gemeenten met minder dan 5000 inwoners : 0,85 fr. per deur

gemeenten met meer dan 5000 inwoners : 1 frank per deur

koetspoort : 10 frank

3° waarde mobilier : 1 o/o

4° dienstboden : eerste meid : 5 fr., tweede meid : 15 fr., volgende meiden : 20 fr. Dienstknechten zonder livrei : 20 fr., dienstknechten in livrei : 25 fr.

5° belasting op de paarden : een prachtpaard : 40 fr., elk ander paard : 50 fr. Paarden voor dubbel gebruik : 20 fr.

6° belasting op de rijtuigen : prachtrijtuig met twee wielen zonder blazen : 5 fr., met blazen : 10 fr., rijtuig met vier wielen zonder blazen : 10 fr., met blazen : 15 fr.

6 Februari : Heden wordt de 1200° verjaring van de gelukzalige dood van de H. Amandus, apostel van Vlaanderen, plechtig herdacht. Het feest werd aangekondigd door het luiden van de klokken van de hoofdkerk en van de 27 parochiekerken van het bisdom, die aan de H. Amandus zijn toegewijd.

13 Februari : Carnaval wordt flink gevierd. Het refrein van het carnallied luidt : Sies, kom naar huis.

Pap mee haring,

Pap mee haring.

Sies, kom naar huis.

Pap mee haring.

Vader is 't huis.

3 Maart : De Gazette van Gent geeft de namen van negen Gentenaars, die in 1857 en 1858 overleden zijn in Nederlands Indië.

10 Maart : Gisteren is de windmolen De Keyzer buiten de Dampoort, die sedert een drietal jaar niet meer werkte, ingestort.

11 Maart : In aanwezigheid van de bisschop wordt de eerste steen gelegd van de kerk Sint-Jan Baptist.

13 Maart : Tussen 26 december en 13 maart (elf weken) werd door de Liefdadigheidswerkplaats 83 400 liter soep uitgedeeld.

16 Maart : Te Gent overleed Ferdinand Manilius. Hij werd geboren te Ieperen in 1796. Hij werd volksvertegenwoordiger in 1835 en was ook gemeenteraadslid. Tevens was hij kolonel van de burgerwacht en erevoorzitter van de Zonder Naam. Hij was eigenaar van een katoenfabriek.

1 April : Sedert gisteren is het water van de pomp op Sint-Pietersplein troebel. De ontleding van het bezinksel door een hoogleraar in de mineralogie heeft aangetoond, dat het goudkorrels bevat. (?)
Let op de datum.

12 April : Begin april klaagden de werklieden van de textielfabriek Parmentier-Van Hoegaerden, - fabriek ook de Grasfabriek genaamd en de tweede grootste te Gent met 850 werknemers - over de slechte kwaliteit van de garens, waardoor de arbeiders hun loon zagen verminderen daar ze per stuk werden betaald. Een afvaardiging van de werklieden vroeg loonsverhoging, omdat terwijl hun loon was gedaald de prijzen van de eetwaren waren gestegen. De firma weigerde een loonsverhoging toe te staan. Volgens de patroon bedroeg het gemiddeld weekloon in 1860 13,80 fr. en dit was geklommen tot 14,27 fr. in 1861. Daarop weigerden de wevers op vrijdag 12 april te werken en op

maandag 15 april gingen al de werklieden in staking. Op 26 en 27 april verscheen de volgende aankondiging in de Gazette van Gent. : "Men vraagt Wevers en Weefsters voor de weverij in het gesticht Parmentier-Van Hoegaerden, bijgenaamd de Grasfabriek aan het Tolhuis te Gent. Goede werkers kunnen meer dan 15 frank per week verdienen."

Door dit feit waren de arbeiders erg verbitterd. Op een vergadering van de wevers op zondag 28 april werd De Ridder, voorzitter van de Broederlijke Wevers, uitgejouwd. Op maandagnamiddag 29 april trok een stoet van ongeveer 600 werklieden door de stad. In de Sleepstraat had een incident plaats tussen de heer Parmentier en opgewonden werklieden, waarbij de heer Parmentier werd gewond. De optocht trok verder naar de Grasfabriek, maar op de Tolhuisbrug werd hij door de politie tegengehouden. Toch bereikte de stoet de fabriekspoort, die werd ingebeukt. Op de fabriekskoer had een gevecht plaats tussen de politie en de rijkswacht tegen de stakers, waarbij een aantal personen werden gewond. Een tachtigtal personen werden aangehouden. De burgerwacht werd opgeroepen om de fabrieksgebouwen te beschermen. Het leger werd geconsigneerd. Nu werd Bilén, voorzitter van de spinners, door de werklieden verzocht om te bemiddelen. Bilén vroeg de wegzending van de vreemde arbeiders en een loonsverhoging van 25 centimes per stuk. Er werd geen overeenkomst tussen de werklieden en de patroon bereikt.

Op 1 mei ging Bilén met een delegatie van de arbeiders naar het stadshuis om de burgemeester te vragen tusschen te komen om de aangehouden werklieden vrij te laten. De burgemeester weigerde echter de delegatie te ontvangen. In de late namiddag hielden de wevers een vergadering in de herberg St.-Jacob nabij de Kleine Botermarkt (van Bij St.-Jacobs tot de Baudeloolei). Rond zeven uur deed de politie de herberg ontruimen en werden een 36 arbeiders aangehouden.

Hoe verliep de staking verder? Bilén bracht verslag uit over zijn mislukte poging om het geschil bij te leggen en hij slaagde er in de werklieden hun werk te doen hernemen.

Op 2 mei lezen we in de Gazette van Gent : "Een aantal opgesloten arbeiders werd vrijgelaten. De stad is rustig." Op 10 mei verscheen een mededeling ondertekend door Bilén, voorzitter spinners, De Ridder, voorzitter wevers, Gillet, voorzitter werktuigmakers, Seghers, voorzitter handwevers, Massyn, voorzitter huisschilders. De vijf voorzitters verklaren dat hun verenigingen niet verantwoordelijk zijn voor de gebeurtenissen van 29 april en alle verdenking van medeplichtigheid afwijzen. Integendeel : de voorzitters veroordelen de buitensporigheden. Het doel van hun verenigingen is de veredeling van de mens door de

J. De Ridder - Voorzitter van de Broederlijke Maatschappij der wevers van Gent

F. Bilen - Voorzitter van de Maatschappij der Noodlijdende Broeders (de spinners te Gent)

Foto's ontleend aan J. H. Scholl

verzedelijking van de arbeider en door de ontwikkeling van hun verstand. Als bewijzen van hun oprechtheid wijzen ze op de oprichting van een leesbibliotheek door de Broederlijke Wevers en de inrichting van een zondagcursus in tekenen. De voorzitters verklaren verder, dat geweld nooit iets anders heeft gebracht dan armoede en onderdrukking van de werkman. Ze kunnen bewijzen, dat sinds de oprichting van hun verenigingen het aantal aanhoudingen voor baldadigheden, zwalperijen en dronkenschap verminderd zijn. In de mededeling wordt er verder op gewezen, dat het welzijn van de grondeigenaars en van de winkeliers afhangt van de welvaart van de werkende klas en dat het bestaan van de werkmansgezelschappen moet worden aangemoedigd. De staking bij Parmentier-Van Hoegaerden had natuurlijk een nasleep. Op 8 mei worden de tamboers van de burgerwacht die tijdens de onlusten niet op hun post verschenen waren, veroordeeld tot een geldboete. Bilen, de voorzitter van de spinners, die ook tamboer was, kreeg ook straf. Op 5 augustus verscheen de zaak voor de rechtbank. De beschuldiging luidde : samenspanning om het werk te staken, verbod uitgesproken tegen de vreemde werklieden, gewelddaden gepleegd op officieren en agenten van de politie of medeplichtigheid bij deze gewelddaden. Zeven en dertig wevers werden gestraft : Jan Balkijn kreeg drie jaar gevangenis, twee ontvingen twee jaar, twee negen maand, zeven zes maand, een drie maand, vijf een maand, een zes weken, vijf veertien dagen, twaalf acht dagen en een voortvluchtige drie jaar.

Pas in 1863 vernemen we nog iets over het lot van Balkijn in De Beurzencourant. Hij werd te Leuven vrijgelaten begin juli 1863 en stierf kort daarop aan tuberculose. Op de begrafenis werd het woord gevoerd door De Ridder en Bilén. (zie Beurzencourant 19 en 22 juli 1863).

Op zondag 25 augustus 1861 zullen De Ridder en Bilén een meeting beleggen in de herberg Parnassus. Op de dagorde : het belang van de vereniging en een oproep tot steun aan de families van de gestrafte werklieden. De oproep eindigde als volgt : "Wevers en Spinners van Gend, onze vrienden, de penning van het werk is de penning van het lijden ! Sluit uwe hand voor de schreeuw van uw goed hart niet, komt de gevangenen ter hulp ! Helpt hen, want hunne armoede is groot ! hunne ellende is bijtend !"

Op deze vergadering werden ook de mogelijke gevolgen van het sluiten van een handelsaccord met Engeland besproken (zie verder). Le Bien Public van 2 september schreef in zijn verslag : "Le démagogue Emile Moyson présidait la séance. De Ridder l'a nommé un fantôme (bedoeld wordt het handelsverdrag), un fantôme au moyen duquel on s'efforce d'effrayer le gouvernement et les ouvriers". Commentaar van Le Bien Public : "Le meeting de dimanche prouve une fois de plus combien les clubs d'ouvriers sont dangereux pour le peuple lui-même".

Einde oktober werd de hier afgedrukte mededeling verspreid. We willen de lezers vragen de tekst eens te lezen, want toon en inhoud wekken wel wat verwondering. Persoonlijk menen we hier de hand van Emiel Moyson te herkennen. Trouwens Bilén zelf was ongeletterd en Jan De Ridder zal wel ook niet in staat geweest zijn dergelijke tekst op te stellen. Op 9 februari 1862 werd tijdens een werkmansmeeting in de Parnassus een petitie aan de koning opgesteld, waarin de vrijlating werd gevraagd van de dertien nog opgesloten wevers. In die tijd was een jaar gevangenis een jaar en geen dag minder. Wel kon de koning genade verlenen.

24 April : Na dit lang verhaal over de staking in de Grasfabriek door de gebeurtenissen die op komst zijn, zal gedurende verschillende jaren niet gestaakt worden - een ander verhaal, waarin weer Gent een rol speelt. Begin maart 1861 was op een banket te Antwerpen het Vlaamsch Verbond opgericht. Het doel was "één bond te vormen, van alle gezindheden om Fransgezinde liberalen en katholieken uit de politiek te weren en te vervangen door oprechte Vlamingen". (Elias, deel 3 blz. 14). Op 5 april verscheen een artikel over de stichting van het Vlaamsch Verbond in het Zondagsblad, het blad van advocaat Constant Leirens, dat te Gent verscheen. "De Tael is gans het Volk" besloot op 29 april

Broeders en Vrienden.

Heden dat eene zoo belangryke zaak, als het handelsverdrag tusschen Engeland en België, van gansch de bevolking de aandacht op zich trekt, strekt het ons, als Voorzitters der Maetschappyen, tot eenen grooten plicht, de Wevers en Spinders van Gent tot eene goede verstandhouding aen te moedigen, opdat de eendragt en de broedermin onze Werkerskringen mogen versterken, en dat wy met gerustheid de uitwerking van dit verdrag mogen afwachten.

Indien wy aen eene goede verstandhouding onder ons lyden, nooit zullen wy de hand der loonverdruckers zoo loodzwaar gevoeld hebben. Zien wy niet van nu af dat een fabrikant op al de getowen van 10 tot 55 centimen per stuk verminderd heeft, en indien wy aen eendragt ontbreken, van de Maetschappy wegblyven, moeten wy ons niet verwachten, dat de andere fabrikanten dezen al gauw zullen volgen? Heden is de loon alreeds te klein, wat zal het toen zyn? Zult gy dan alweêr door ophitsing voortgedreven, uwen toelugt tot eene betooging nemen, waerin gy uwe vryheid verliest en uwe ouders, broeders, vrouw en kinderen, op den bedelzak jaegt? Laet u toch niet verblinden vrienden, luistert op de stem van uwe Voorzitters, komt rond hun den band der verbroedering toelutten, opdat gy de ongelukken en rampen moogt verniyden waeronder, op heden, nog eenige uwer lydgenooten zuchten.

De Maetschappy versterken is den plicht, het belang van allen. De gelegenheid is, om er toe te komen, doen wy, vrienden, groote betooging van edelmoedigheid en vredeliefde; toonen wy hoe zeer onze ziel, onze harten in het lot onzer ongelukkige gevangenen broeders deelt! Laten wy zien dat geenen traen, geenen zucht

van achter die muren tot den hemel opstygten, zonder van ons allen gevoeld te worden, dat wy hunnen martel, hunne ontbeeringen, hun vreeslyk achterdenken voor hunne naesten, dat wy al hunne folteringen gevoelen, dat wy met hun weenen en lyden. Toonen wy dat wy hunnen smartelyken toestand willen verzachten, dat onzen penning zoo duer aen den aerbeid gewonnen, alleen weerdig is om hun tot te verhelpen, hunne ellende te verminderen! Broeders, het tot der werklieden is een gemeenschappelyk lyden; heden ik, morgen gy. Indien wy ons onderling bystaen, kunnen wy de bitterheid van dien onmenschelyken vloek voorkomen. Toonen wy, dat wy aerm en verstooten, in onze ziel die niet bedorven is, de vertroosting kunnen vinden, dien bystand, die hoop aen elkander toe te dienen: help u den eenen den anderen. Herinnert u die woorden van den Godmensch: al die lyden, zegt hy, zyn myne kinderen. Wy zyn dus broeders, kom dan, ginds in dit gevang zitten eerlyke harten te treuren en te huis zit de honger aen de bedstede. Laten wy die slagtoffers des menschelyken rechts, de hand niet uitsteken tot de grootere dezer aerde! Bedelen! Een aelmoes vragen aen hen die zich aen onzen aerbeid vetten, is eene schande! De werker kan of mag niet bedelen! De drooge kroet aen den aerbeid gewonnen is onvoldoende, ja, niettemin men moet er nog een stuk afbreken voor zyn broeder!

Wevers en Spinders van Gent, onze vrienden, de penning van het werk is de penning van het lyden! Sluit uwe hand voor de schreeuw van uw goed hart niet, komt de gevangenen ter hulp! Helpt hun, want hunne aermoede is groot! hunne ellende is bytend!...

Berigt aen de Gentsche Werklieden.

Zondag aenstaende, den 25^{en} dezer maend, zal er eene groote MEETING plaets hebben, in de estaminet Parnassusberg, Houtlei, alwaer er zal gehandelt worden over de verschillende kwestien in het algemeen belang der werkers, door de Vereenigde Werkmans-Maetschappyen, zoo als wevers, spinders, handwevers, en huisschilders. Er zal byzonderlyk gehandelt worden over den onderstand aen de familien der ongelukkige fabriekwerkers en de belangen der Maetschappyen.

De Meeting zal beginnen om 9 1/2 uren 's morgens. Wy noodigen al de werkers van Gent uit, en wy verhoopen dat onzen oproep niet onbeantwoord zal blyven.

Gent, den 21 Augusty 1861.

Namens de Maetschappyen:

DE VOORZITTERS, DE RIDDER EN BILEN.

toe te treden tot het Vlaamsch Verbond. Op 19 mei werd het Vlaamsch Verbond definitief opgericht; op de vergadering, die te Brussel werd gehouden ontmoeten we de Gentenaars J. Vuylsteke, E. Moyson, Snellaert, Constant Leirens naast J. De Laet, Langlois, Snieders, Jan van Ryswyck, Gerrits en Van der Voort. Constant Leirens werd aangesteld als voorzitter. Het onmiddellijk programma van het Vlaamsch Verbond betrachtte wezenlijke gelijkstelling tussen Vlamingen en Walen, enkele wensen in verband met het onderwijs en de vertaling van de wetboeken en de bestuurlijke reglementen in het Nederlands.

In oktober 1860 had Snellaert ontslag genomen uit de liberale associatie, omdat hij het óneens was met de houding van de associatie tegenover de Vlaamse belangen. Als tegenzet had de associatie het ontslag niet aanvaard en werd Snellaert uitgesloten. Julius Vuylsteke nam nu de leiding van de Vlaamse drukkingsgroep in de plaatselijke liberale partij over.

Op 11 juni moeten verkiezingen voor het parlement worden gehouden. Hierdoor ontstaat natuurlijk een gespannen stemming. Op 27 mei lezen we in de Gazette van Gent : "We vernemen, dat er in de schoot van het Vlaamsch Verbond een liberaal comité voor het arrondissement Gent is opgericht. Het bestaat uit Constant Leirens, H. van Peene, Julius Vuylsteke, Pieter Geiregat". Julius Vuylsteke publiceert de brochure "La question flamande et le libéralisme". De kandidaten van de beide lijsten verklaren zich accoord met de wensen van het Vlaamsch Verbond. De uitslag van de verkiezing was als volgt :

Aantal kiezers : 6468 Uitgebrachte stemmen : 5882.

<i>Liberalen</i>		<i>Katholieken</i>	
J. Vanderstichelen	2952 st. V	Coppens-Bové	2954 st. V
A. van den Peereboom	2937 st. V	Kervyn de Volkaersbeke	2950 st. V
Jacquemyns	2945 st. V	Van de Woestijne	3071 st. V
Saeyman	2843 st.	J. B. De Ghellinck	2848 st.
De Maere-Limnander	2862 st.	P. de Baets	3017 st. V
Delavalye	2752 st.	Daumerie	2835 st.
Lippens	2804 st.	Libbrecht	2826 st.

V = verkozen

De uitslag was een ware nek aan nek race : drie liberalen en vier katholieken werden verkozen. In het arrondissement Gent-Eklo verloren de liberalen vier zetels. Verder zullen we de twisten in het Vlaamsch Verbond behandelen.

Na deze tweede onderbreking zetten we het verhaal van de gebeurtenissen verder.

9 Mei : Overkort zal een nieuwe postzegel verschijnen : een groene

zegel Leopold I met een waarde van een centime en bruikbaar voor de frankering van drukwerken en dagbladen. Het is de negende zegel in de catalogus; de reeds bestaande waarden waren 10 c., 20 c. en 40 c. De zegels zijn nog altijd ongetand.

22 Mei : Onze stadsgenoot Victor Lagye werd door de regering belast met de kopij van de twee panelen van Van Eyck, Adam en Eva voorstellend. Deze kopij zal met de kopij van Coxie in de Sint-Baafskerk geplaatst worden. Deze tekst vraagt wat verklaring. Op 28 juni lezen we in de G.v. Gent : "In het staatsblad verschijnt de tekst van de overeenkomst tussen de kerkfabriek van St.-Baafs en de staat betreffende de afstand van de schilderijen Adam en Eva. De regering zal de zes panelen geschilderd door Michel Coxie aankopen en kosteloos aan de kerkfabriek schenken, tevens zal de staat de kopij Adam en Eva, die zal gemaakt worden volgens de aangeduide wijzigingen door de fabrieksraad van de hoofdkerk, betalen."

In 1794 hadden de Fransen de vier middenpanelen naar Parijs medegenomen. Na de slag van Waterloo kwamen de panelen terug naar Gent. In 1816 werden de luiken met uitzondering van de panelen met Adam en Eva door de vicaris-generaal verkocht aan een kunsthandelaar en in 1821 kwamen ze in het bezit van de koning van Pruisen. Pas honderd jaar later en wel in 1920 zullen de zes panelen door het Verdrag van Versailles naar Gent terugkeren. Wie was nu Victor Lagye ? Hij was geboren te Gent op 20 juni 1825 en vestigde zich later te Antwerpen, waar hij overleed op 1 september 1896. Welke opdracht ontving nu Lagye ? Hij moest Adam en Eva herschilderen, maar bedekt met een dierenhuid. In zijn werk "Vlaamsch België sedert 1830" deel vier blz. 199 geeft Fredericq een afbeelding van de oorspronkelijke luiken en de kopij.

De Beurzencourant tekende op 15 april heftig protest aan tegen de overbrenging van de twee luiken van het meesterwerk van Van Eyck naar Brussel. Tevens bracht deze krant kritiek uit om de wijze van herschilderen van Adam en Eva. De Nouvelliste sloot zich bij de kritiek aan.

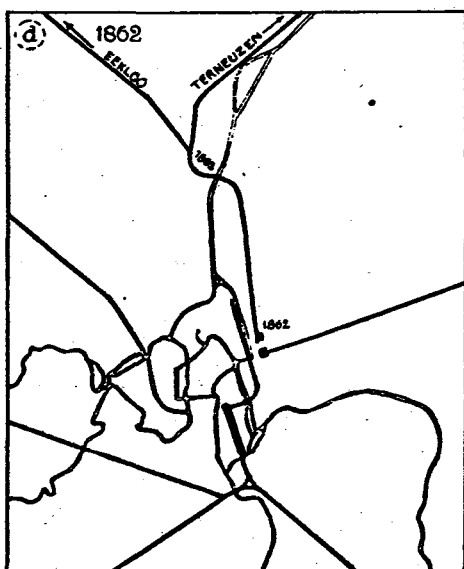
22 Mei : Op het Oefenveld in het oud Spanjaardkasteel werd Verv., ter dood veroordeeld wegens moord op zijn vrouw, terechtgesteld. Rond middernacht werd het schavot opgericht. Tussen 12000 en 15000 nieuwsgierigen woonden de terechtstelling bij. De G.v. Gent betreurt de openbare terechtstellingen. Het was de laatste terechtstelling te Gent.

27 Mei : De nieuwe kerk te Wetteren zal gebouwd worden naar het plan van architect Minard van Gent.

2 Juni : We vernemen, dat vanaf 10 juni de koopwarentreinen op het spoorwegvak station-dok zullen getrokken worden door een locomotief. Tot heden werden de wagons door paarden getrokken.

28 Juni : In de Gazette van Gent verschijnt het gedicht "Het ruischen van het ranke riet" door Guido Gezelle. Honderden lezers hebben beslist dit stuk moeten van buiten leren.

19 Juni : Door de Landbouwmaatschappij van Oost-Vlaanderen zal op een stuk grond van een ha. buiten de Heuvelpoort (op de Ottergemsesteenweg) een landbouwkundige tuin worden aangelegd. De bedoeling was de kwaliteit van de landbouwproducten te verbeteren door het verspreiden van betere landbouwtechnieken en het bezorgen aan tuiniers en fruitkwekers van betere zaden en enten voor fruitbomen. Enkele lezers zullen zich nog wel hun vrolijke uurtjes herinneren bij de praktische lessen in tuinbouw en fruitteelt onder de leiding van Goetgebuer. Door de aanleg van de E3 is de proeftuin verdwenen; enkel een straatnaam - Proeftuinstraat - herinnert er nog aan.

(Ontleend aan het werk van prof. Dumont)

1 Juli : Heden werd de nieuwe spoorweglijn Gent-Eklo in gebruik genomen. Deze lijn zal het volgende jaar verlengd worden tot Brugge.

6 Juli : Deze morgen heeft men op de Koornmarkt de beeltenis tentoongesteld van H.J.F., die veroordeeld werd tot eeuwigdurende dwangarbeid, maar voortvluchtig is.

9 Juli : De gemeenteraad keurt een besluit van het bestuur van de burgerlijke godshuizen goed, waarbij de proveniersters van Poortakker, van St.-Jan en Paul, van het St.-Jacobsgodshuis en van St.-Jan in d'Olie zullen

overgebracht worden naar het Groot en Klein Begijnhof. (zie afzonderlijk artikel in januarinummer 1979).

4 Juli : "We hebben bij herhaling aangedrongen op het kuisen van de Wannekenswaard, waar het Groot Kanon staat. Men heeft nu de grond rond Dulle Griet wat opgehoogd en die afgezet met blauwe boordsteenen." (De Beurzencourant)

6 Juli : Postwagendienst van J.B. Van Gent. Nieuwe dienst tussen Gent en Eklo voor het vervoer van koopwaren en financiële waarden. Vertrek uit Gent om 7 uur. Uit Eklo om 4 uur 's avonds.

Pleziertrein van Gent naar Oostende op 7 juli. Prijs heen en terug : 1° klas : 5 fr., 2° klas : 4 fr., 3° klas : 2,70 fr. Deze laatste prijs stemt overeen met het dagloon van een textielarbeider.

7 Juli : De versiering van de grote koffiehuisen met schilderijen op doek begint in onze stad uitbreiding te nemen. Na het Deutsche Gasthof, alwaar werken van de te vroeg gestorven Ottevaere prijken, zagen we in 't Leestje de eerste proeven van de kunstenaar Geirnaert. Thans hangen in het Hotel Den Hert in de Voldersstraat drie Landschappen van De Meulemeester, twee zijn 3 1/2 m. op 3 m. groot.

14 Juli : Spinders van Gent. Op zondag 14, maandag 15 en dinsdag 16 juli : om zes uur : drie luisterrijke bals in het lokaal Eendracht op de Sint-Pietersvrouwstraat. Bij het inkomen zal men 16 centimes betalen voor een pint bier; verder zal de prijs van het bier 12 centimes zijn. (Gentse kermis) (Ontleend aan Het Werkverbond).

27 Juli : Le Nouvelliste de Gand publiceert de wedden van de officieren. generaal : 16 900 fr., brigade-generaal : 11 600 fr., kolonel : 7 410 fr., Luitenant-kolonel : 5 910 fr., majoor : 5050 fr., kapitein : 3 300 fr., luitenant : 1900 fr., onder-luitenant : 1600 fr. De spanning tussen de laagste en de hoogste wedde bedroeg dus 1 tegen 10,5. Een generaal had meer dan het dubbel van een kolonel.

31 Juli : Publieke verkoping te Gent van stads ijzeren Poort-Hekkens op vrijdag 2 augustus om 3 uur aan de oude Entrepôt/Coupure, om 4 uur in het St.-Agneete, Lindenlei, om 5 uur aan de Sasse Poort.

3 Augustus : Sedert drie weken worden alle dagen wagons geladen met aarde aangevoerd op de plaats, waar het station vergroot wordt langs de Frère-Orbanlaan.

12 Augustus : Sedert 9 november 1857 regeerde het liberaal ministerie Rogier-Frère-Orban. Rond 1860 was er in de Westeuropese landen een streven om de wederzijdse invoerrechten te verminderen. Er kwam een handelsverdrag tussen Frankrijk en Engeland. België sloot een verdrag met Frankrijk. Toen de regering er aan dacht ook een handelsaccoord af te sluiten met Engeland, kwam er uit Gent heel wat reactie. Op 12 augustus werd door de Cercle commercial et industriel de Gand in het hotel Wacken op de Poel een meeting tegen het sluiten van een handelsverdrag met Engeland ingericht. Jean Voortman was voorzitter, sprekers waren Rosseel en De Coster-Wittocx. De vergadering drukte de wens uit het sluiten van een verdrag met

Engeland uit te stellen tot een ervaring van twee jaar de resultaten van het handelsverdrag Frankrijk-Engeland zou aantonen.

Wat heeft 'ne werkman ?

Des zondags een stuk boullie of een portie schellekens. 's Avonds een boterham mee kaas. En dan de godsgansche weke door ? Den eenen keer pap mee mosselen, den anderen dag soepe waar dat geen ooge op drijft. (door Cies Van Ghendt in De Stad Gent).

Door schepen G. Callier werd een verslag over het burgerlijk hospitaal opgesteld. Reeds in 1837 had prof. J.F. Kluyskens een voorstel ingediend om het hospitaal te vergroten. Later had ook prof. A. Burggraeve aangedrongen om het gebouw van het hospitaal te verbeteren.

Tussen 1837 en 1861 was de bevolking van Gent gestegen van 91 000 inwoners tot 120 000 inwoners, dit is een vermeerdering met een derde. Hierdoor was de behoefte natuurlijk ook toegenomen. Het verslag geeft eerst een beschrijving van de huidige toestand van het burgerlijk hospitaal. De kern van het gebouw is een grote zaal, gebouwd in 1227; in de lengste is deze zaal verdeeld door een gang, waarvan de zijmuren drie tot vier meter hoog zijn, zo dat het bovenste van de zaal een geheel vormt terwijl er door de gang twee compartimenten zijn gevormd; een voor de mannen en een voor de vrouwen. Naast de grote zaal zijn er enkele kleinere zalen voor de inwendige ziekten, een refter voor de studenten, een keuken, twee operatiezalen. Al deze zalen hebben enkel een gelijkvloers en hebben een totale oppervlakte van 2 400 M2.

“Ce vieil édifice est loin de répondre aux conditions d'un bon hôpital, et malgré les améliorations partielles introduites depuis quelques années dans la distribution et l'aménagement des locaux, ainsi que dans différentes parties du service, il reste malheureusement beaucoup à faire dans l'intérêt du bien-être des malades et de l'organisation d'un bon hôpital, bien constitué et bien desservi.”

De medische commissie heeft voorgesteld het aantal bedden in de zalen te verminderen.

Het verslag van schepen Callier geeft ons ook een duidelijk beeld van de woontoestanden te Gent. In 1859 woonden 5 675 gezinnen met meer dan 20 000 personen - dit is een vijfde van de bevolking van Gent - in beluiken. Het plan van de woningen in de beluiken is bijna eenvormig.

“Une seule pièce donnant directement accès sur une cour commune en compose tout le rez-de-chaussée : là se préparent et se prennent les repas, et dans le coin le plus obscur se dressent un ou deux lits pour les parents et les enfants. Quand les enfants sont trop nombreux, ou qu'indépendamment des parents et des enfants, le ménage se compose

encore soit d'une soeur ou d'un frère du mari et de la femme, soit de l'aïeul ou de l'aïeule, on utilise pour le coucher la pièce de l'étage qui dans les anciennes constructions n'est qu'un simple grenier sans autre plafond que la toiture. Sinon cette pièce est louée à part et occupée par toute une famille, ce qui est le cas dans environ une maison sur six.

Aux termes du règlement en vigueur, la pièce du rez-de-chaussée, qui sert tout à la fois de chambre à coucher, de cuisine et de lieu de réunion pour la famille doit avoir une aire de 12 mètres carrés et une hauteur de trois mètres : deux mètres suffisent pour la hauteur des pièces à l'étage et ces proportions sont rarement dépassées.

Ajoutons qu'un nombre beaucoup plus considérable de demeures d'ouvriers ayant front sur la voie publique n'offrent pas de conditions meilleures que les maisons situées dans des enclos. Là aussi une *seule pièce s'ouvrant directement sur la rue sert le plus souvent à toutes les nécessités de la famille, l'étage s'il est habitable étant loué à part.*"

Er zijn twee mogelijkheden om de toestanden in het burgerlijk hospitaal te verbeteren : het huidig gebouw verbeteren en vergroten (uitgave 400 000 tot 500 000 fr.) of een tweede hospitaal bouwen (uitgave : 600 000 tot 800 000 fr.). Hoe de uitgave financieren ? In het verslag wordt voorgesteld de kleine godshuizen te verkopen.

31 Augustus : Aanstaaende woensdag zal ten stadhuisse de aanbesteding plaats hebben voor het bouwen van een leeszaal in de bibliotheek van de universiteit. Deze bibliotheek was gevestigd op de Ottogracht en zal op het einde van de tweede wereldoorlog overgebracht worden naar de boekentoren.

3 September : Colletta De Vos, 13 jaar oud, is in de fabriek De Breyne-Brasseur, Sint-Pietersnieuwstraat, gegrepen door een machine en ingedraaid. Ze werd vreselijk verminkt en bezweek aan haar wonden in de Bijloke.

6 September : Te koop. Herberg La Chaumière, Werregarenstraat 4. Groot 78 M2. Verhuurd tegen 800 fr. per jaar. Voor die tijd was dit voor dit huis een zeer hoog bedrag. Men deed er beslist goede zaken. (?) Pension de B. Quanonne, quai des Chaudronniers, 24. On y admet des jeunes gens de 10 à 18 ans. Le prix de la pension est de 600 fr. pour les élèves âgés de plus de 12 ans et de 500 fr. pour les autres. Demi-pension 300 fr. On y demande un professeur capable. Een luitenant kon wel zijn zoon niet naar de school van mijnheer Quanonne zenden. Institution Zenner. Rue du miroir. On y enseigne le français, le flamand, l'anglais et tout ce que demande une éducation soignée.

9 September : Door Snellaert en Van Acker werd een oproep verspreid voor een vergadering van Het Vlaamsch Verbond in de herberg Fauconnier. Hierop verscheen een protest ondertekend door Heremans en Vuylsteke tegen de benaming "voorlopige commissie" die de inrichters Snellaert en Van Acker zich zouden hebben toegeëigend. De vergadering verliep uiterst rumoerig; er waren een groot aantal Vlaamsgezinde liberalen opgekomen, die het bureau verhinderden het woord te nemen. Hierop verlieten de inrichters de zaal. De overgebleven liberale aanwezigen keurden een reglement goed. De Beurzencourant weigert verslag uit te brengen over de vergadering in Fauconnier. Snellaert en Van Acker beleggen nu een nieuwe vergadering op 13 september in de Halve Maan op de Hooiaard, waar door een stemming de aanstelling van de voorlopige commissie wordt bekrachtigd. Snellaert belegt nog een vergadering op 30 september, wat weer heftig protest uitlokt vanwege "het bestuur van het algemeen Vlaamsch Verbond".

Op 30 september beslist de groep Snellaert : de besluiten van de vergadering van 9 september zijn onregelmatig genomen, een hoofdafdeling van het Vlaamsch Verbond wordt opgericht en een bestuur met Snellaert en Van Acker wordt verkozen. Hoe al dit gekibbel te beoordelen ? "De pogingen om een Vlaams front te vormen boven de bestaande partijtegenstellingen liepen op een mislukking uit ingevolge de verscherping van de klerikale-antiklerikale tegenstellingen". (Prof. Th. Luykx in Winkler Prins Encyclopedie deel 5 blz. 432).

15 September : Vandaag viert "De Taal is gansch het Volk" zijn 25-jarig bestaan. 's Morgens had een feestzitting plaats in de aula. 's Namiddags trok een lange stoet naar het kerkhof te Sint-Amandsberg, waar het monument op het graf van Pr. Van Duyse werd onthuld. Het monument gebeeldhouwd door Van Eenaeme stelt een muze voor, die knielend op een harp leunt. Er werden talrijke toespraken, waarvan de teksten verschenen in de Gazette van Gent, gehouden. De drie steunpilaren van de Vlaamse letterkunde, J. Fr. Willems, K. L. Ledeganck en Pr. Van Duyse rusten thans te Sint-Amandsberg. 's Avonds had nog een banket plaats met toespraken van Vervier, Fr. De Potter, Julius Vuylsteke, De Ridder, voorzitter van de Broederlijke Wevers en E. Moyson, die een heildronk bracht aan Constant Leirens, de stichter van het Vlaamsch Verbond.

15 September : Door de Maatschappij van Landbouw en Kruidkunde wordt in de oude citadel een provinciale tentoonstelling voor vee en landbouwmachines ingericht. G. Scribe - hij woonde in de Fiévéstraat en bezat een brevet voor spinmolens - stelde een vervoerbare stoommachine van drie P.K. ten toon, bruikbaar voor dorsmachines en ande-

re landbouwwerktuigen (stokerij, pletmolen, strosnijder, raapmolen). De stoomketel staat loodrecht; de cilinder had een diameter van 14 cm. en een loop van 25,5 cm. Er waren 155 omwentelingen per minuut. De diameter van het voorwiel bedroeg 110 cm. De stoommachine kostte 2 550 fr., de wagen 500 tot 700 fr. Scribe ontving een gouden medaille voor zijn beweegbare stoommachine.

Minister Ch. Rogier kwam de tentoonstelling bezoeken. In een rede op het banket in het Casino verdedigde hij de vrijhandel.

20 September : De schilderij "De Zaligmaker aan het Kruis" van de Gentse kunstenaar Jozef Pauwels werd enkele dagen geleden verzonden naar Louisville in Kentucky en bestemd voor de S. Johnkerk.

24 September : Op het stadhuis te Brussel wordt een vergadering voor de vrijhandel gehouden. Op de vergadering werd het woord gevoerd door de Gentse fabrikant De Coster-Wittocx, die zich tegen de vrijhandel verzette. Ook Bilen was op de vergadering aanwezig. Hij verdedigde vrijhandel en wees op de lage lonen betaald in de textielnijverheid. "Bilen prononce en flamand un discours d'une éloquence chaleureuse et entraînant qui est fréquemment interrompue par les applaudissements de l'assemblée" schrijft Le Bien Public op 25 september. Dit verslag werd wel opgesteld door een Brusselse medewerker van Le Bien Public en is tegenstrijdig met het verslag van de vergadering te Gent van 25.8. In een brief, die verscheen in het liberaal blad De Stad Gent zal De Coster-Wittocx de beweringen van Bilen te Brussel in verband met de lonen weerleggen. In zijn fabriek te Gent werken jonge meisjes van 13 tot 17 jaar, die inderdaad maar 6 tot 7 fr. per week verdienen, maar het zijn leerlingen-weefsters, die slechts op een getouw werken. Het gemiddeld loon in zijn fabriek bedraagt 13,90 fr. voor 72 uur werk per week (van 12,40 fr. tot 16 fr.) De opgelegde boeten aan de werklieden, die stukken plekken, ze bederven of te laat komen, bedragen 25 tot 50 centimes. De totale opbrengst van deze boeten bedroeg in 1858 7,50 fr., in 1859 : 9 fr. en in 1860 9,50 fr.

29 September : In de Parnassus wordt een werkmansmeeting ingericht. Volgens de Beurzencourant zijn er ongeveer 1500 toehoorders. De vergadering werd voorgezeten door E. Moyson met naast hem Bilen en De Ridder. Eerst werd het komend handelsverdrag met Engeland besproken. Er zouden nog ongeveer 15 % tot 23 % invoerrechten op de gewezen stoffen uit Engeland worden geheven, waardoor het verdrag niet zo gevaarlijk is voor de Gentse nijverheid. Verder doet E. Moyson een oproep voor samenwerking en voor steun aan het Vlaamsch Verbond. Volgens Bilen bedragen de hoogste lonen voor de kaarden

Medeburgers en Werklieden van Gent.

Reeds hebt gy uwe milde hand tot de familien van uwe lydende broeders uitgereikt, en de hemel is getuige geweest van alle de eerlyke aermoede welke gy verholpen hebt. Op nieuw smeeken wy u, de hand uit te reiken, want de yzingwekkende winter is daer: den honger met zyne becnige vingeren zal welhaest de klink hunner wooning komen opheffen om er zachtjens binnen te dringen ten einde deze armzaligen by de keel te grypen en hun mede te slepen naer zynen hakeligen kuil!

Helpen wy, vrienden, de familien van die verdwaelde werkers, welke in opgewondenheid en verbystering eenen oogenblik verkeerd hebben; het Evangelie gebied het. De wet des Heeren is menschlievende, want, wie het aengenaemst zyn aen God, zyn diegenen die troost storten in het hart van hunnen evenmensch, die lydt en kermt.

Vergeeten wy niet dat wy eene zekere pligt te vervullen hebben wegens hunne familien die onnoozel zyn in hetgene zy misgaen hebben op den 29 april jongstleden.

Broeders, u allen zoowel als ons, heeft de strengheid van de regtbank tegen de fabriekwerkers, pynelyk aen het hart getroffen; niemand had verwacht dat de Vlamingen met meerdere hardnekkigheid zouden gestraft zyn geweest dan de Walen, doch wy zyn alweder bedrogen en teleurgesteld; nog een bewys te meer dat wy, Vlamingen, verstooten zyn. Diensvolgens, rigten wy ons tot uwe liefdadige harten, tot uwe medelydende zielen. Van hunne broodwinners beroofd, bevinden zich de huisgezinnen dier ongelukkigen, in de diepste ellende. De winter genaekt, de honger en de koude, die afschuwelyke knegten van den beul des marteldoods, staen reeds aen de aerne wooningen het oogenblik af te wachten om er de eene of andere prooie vast te grypen en dezelve naer hunnen schrikkelijken Meester te sleuren!....

Broeders, gy ook hebt bejaerde ouders, gy ook hebt vrouwen en kinderkens die gy teeder be-mind; gy zult het oor niet sluiten voor onzen oproep; gy zult den noodlydende eene hulpzame hand toereiken, omdat gy weet hoe scherp de nagels van het gebrek zyn, hoe snydend zyne tanden, hoe onverzadelyk zyne woede; omdat gy weet waerby het komt dat de grafdelvers van Vlaenderen in de laetste jaren zooveel spaden versleten hebben.

Broeders, dat elk uwer eenen penning stortte in de beurs der liefdadigheid, hoe gering hy moge wezen, het zal het lyden en de droefheden verzachten, van diegenen die onder den klauw van de onmedoogende regtvaerdigheid der menschen bezwyken; want, op de tafel waer de plaats des zoons, des echtgenoots, des vaders ledig blyft, zal er toch eten staen, en het voedsel schenkt kracht, de kracht wekt moed.

Gezellen van alle ambachten, een rondeken onder u voor de familien der veroordeelde fabriekwerkers? Uwe almoes zal op het boek der eeuwigheid aengeteekend worden, en den dag van den Regter der regters zal komen.

Den genaemden PIETER KOHN, herbergier, estaminet *St-Jacobs*, kleine botermerkt, gelast zich met het inzamelen der gelden.

Gent, den 29 Oktober 1861.

De Voorzitters,
J. DE RIDDER en B. BILLEN.

meisjes acht tot negen frank voor 72 uur per week.

Op 29 september verschijnt in De Beurzencourant een artikel "De Katoenhandel". "Er is vrees voor gebrek aan katoen door de oorlog tussen de zuidelijke en de noordelijke staten van de Verenigde Staten van Amerika, daar de havens van de zuidelijke staten Charleston, Savannah, New-Orleans door de zeemacht van de noordelijke staten geblokkeerd worden". Even wat verklaring. Op 6 november 1860 werd Abraham Lincoln verkozen tot 16° president van de Verenigde Staten. Reeds op 20 december 1860 besloot Zuid-Carolina de Unie te verlaten. Kort daarop vormde zich de Confederated States of America, waarbij al vlug elf staten waren aangesloten. Op 21 april was de oorlog begonnen, toen de zuidelijken met generaal Beauregard het Fort Summer in Zuid-Carolina onder vuur namen. De oorlog zou vier jaar min drie dagen duren.

3 October : De stoomboot Flèche heeft onze haven verlaten met een rijke lading oranjebomen van de bloemenkwekerij Jan Verschaffelt.

5 October : Het bestuur van de vereniging "de Grondwet" te Antwerpen heeft een inschrijving geopend voor de gezinnen van de Gentse veroordeelde fabriekwerkers.

10 October : De Boldermaatschappij De Koolkappers gevestigd in salon-Napoléon zal ter gelegenheid van Akkergermiskermis op zaterdag 13 oktober haar jaarlijks feest vieren door een prijsbolling en gevolgd door een vriendenmaal.

13 October : De Gazette van Gent klaagt over het duur leven en toont dit aan door de volgende prijslijst.

<i>Prijs tarwe per hl.</i>		<i>Prijs aardappelen per hl.</i>	
1835	14,03 fr.	1833	3,06 fr.
1856	30,73 fr.	1853	8,70 fr.
1857	22,96 fr.	1854	10,03 fr.
1858	23,55 fr.	1855	10,20 fr.
1859	24,00 fr.	1856	7,78 fr.
1860	30,00 fr.	1858	6,24 fr.

In oktober golden de volgende prijzen :

aardappelen	: 10,40 fr. per 100 kg.	jenever	: 0,92 fr. per l.
rijst	: 0,46 fr. per kg.	azijn	: 0,22 fr. per l.
rundvlees	: 1,25 fr. tot 1,37 per kg.	zout	: 0,28 fr. per kg.
kalfvlees	: 1,57 fr.		
varkensvlees	: 1,52 fr.		

Ook het Werkverbond had reeds op 1 september geklaagd over de levensduurte en wees er op, dat het grootste deel van de werklieden

Woning Gouvernentstraat 7 (thans Braille-liga)

Werklieden van alle Standen,

De tydsomstandigheden waerin den werker thans verkeerd zyn alernoodlottigst en ellendig; al waer men het oog wend in het werkmans leven, ziet men niet anders als armoede en druk: de loon is niet geëvenredigd met de duerte der levensmiddelen; de pryzen verminderen niet, integendeel slagen die nog op.

Alles verlamd, nyverheid en handel kwynd uit reden dat er geen verkoop is, en geven derhalven de gelegenheid aen de bazen om met den werker te handelen volgens goeddunken.

De fabrieken werken het grootste gedeelte dry kwaert of een halven dag, terwyl er veel fabrikanten zyn die hunne molens of getouwen stil leggen, waer door er met duizende langs henen de straten loopen zonder werk en zonder brood, en bygevolg, veroordeeld om te bedelen of wel ontekomen van honger en koude met den strengen winter die naekt, en derhalven ons bedreigt met alle zyne noodlottige gevolgen!...

Diensvolgens rigten wy ons tot de werklieden, om zedelyke maetregelen te nemen welke bestaen in eene petitie toe te sturen aen de Kamer der volksvertegenwoordigers, ten einde hen te verzoeken maetregelen te nemen om het lot des werkmans te verbeteren, wiens toestand zoo bytend en kwynend is.

Gevolgentlyk noodigen wy alle stielen, ambachten en oefeningen uit tegen zondag aenstaende, om 9 1/2 ure 's morgens, in den estamiet *Eendragt*, St-Pietersvrouwstraet, by F. BILEN, alwaer er breedvoerig zal gehandeld worden over 't belang van al dat werker is, en er van afhangt of met leeft.

Eene petitie ter onderteekening zal aen den ingang der zaal berustend zyn.

DAGORDE DER MEETINGS :

- 1° Lezing van de petitie welke reeds 44 dagen in omloop is om aen de kamer der volksvertegenwoordigers toegestuurd te worden;
- 2° Verhandeling over de kwestien van 't werk in verband met den hedendaegschen toestand;
- 3° Ontwerp van reglement voor het aenkopen der levensmiddelen in 't groot door de *Vereenigde Werkers Maatschappijen*.

Gent, den 15 November 1861.

De Voorzitters :

J. DE RIDDER en F. BILEN.

(ZEGT HET VOORTS.)

N. B. De personen welke petitien ontfangen hebben, zyn verzocht dezelve in te dienen by de voorzitters der maatschappijen van Wevers of Spinders.

slechts 20 tot 24 centimes per uur verdiende. Het uurloon bedroeg dus de prijs van een roggebrood of van een half kg. gebuild brood of nog van twee kg. aardappelen.

19 October : In de Havermaet, dicht bij de Zottepoort, hebben alle zondagen en maandagen concerten plaats, die een talrijke menigte lokken. Er staat een goede piano en al wie wil zingen is welkom.

Uit een artikel van Le Nouvelliste blijkt, dat te Gent de karren van de slaggers getrokken worden door honden en dit "de temps immémorial".

31 October : Het hotel van de heer de Kerchove van Oeselgem in de Gouvernmentstraat, 21 werd voor enige jaren verbouwd naar het plan van architect Minard. Thans werd de grote poort in gebeeldhouwd eikenhout geplaatst.

11 November : Pavillon de l'Océan. Le sieur De Jong apporte à la connaissance du public qu'il vient d'ouvrir son nouvel établissement consistant en un café-restaurant où l'on pourra se procurer déjeûners, diners et beefsteaks à toute heure; en outre toutes sortes de vins, liqueurs et bières tels que faro, lambic, cavisse, bière d'Audenaerde, bières champagneuses, bière anglaise, double uitzet de Gand. Chambres garnies à louer. Piano et harmonium pour les amateurs. Journaux. (De Stad Gent). Het Pavillon de l'Océan was te Oostende.

23 November : De reizigers worden bericht, dat vanaf 1 januari het vetrek van de treinen niet meer zal gegeven worden door een trompet. De treinen zullen voortrijden bij het eerste gefluit van de treinwachter.

23 November : Het plan van A. Pauli voor het te bouwen Lousbergsgesticht werd goedgekeurd door de gemeenteraad.

1 December : De vermaarde muilentrekker Charles zal op 2 december een vertoning geven in Het Gouden Hoofd op de Kalvermarkt.

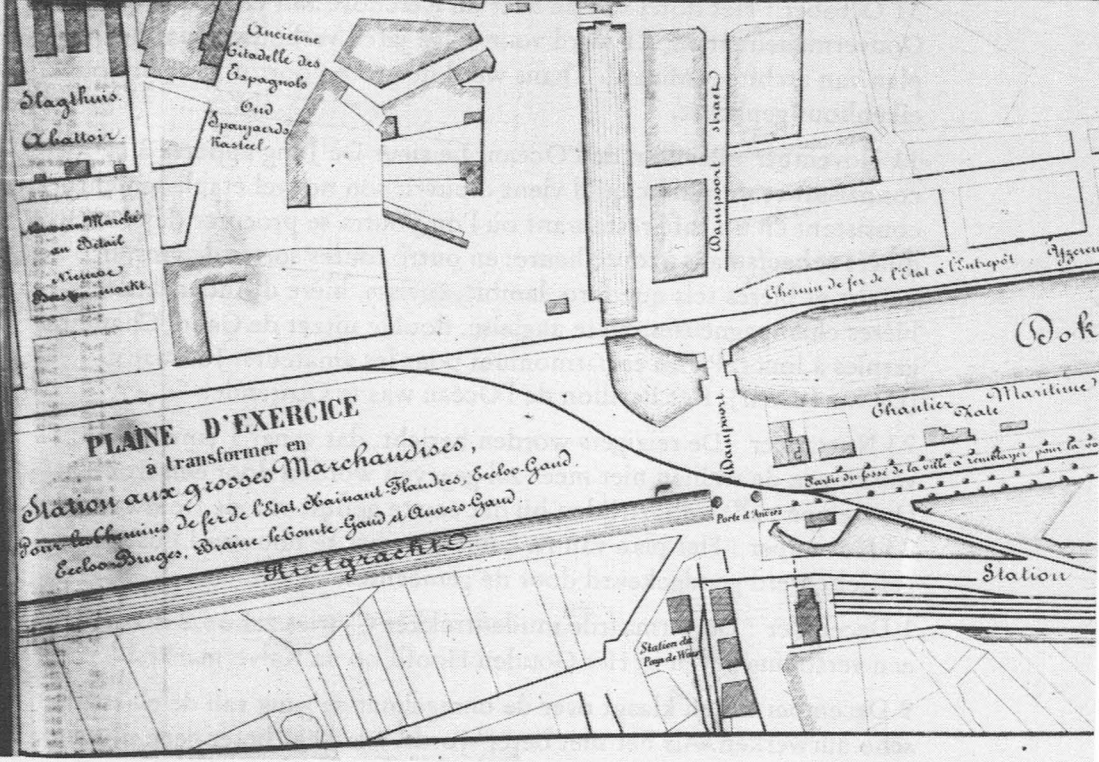
9 December : Men klaagt over de onregelmatige gang van de elektrische uurwerken. Als het niet beter wordt, ware het beter geen uurwerken te hebben.

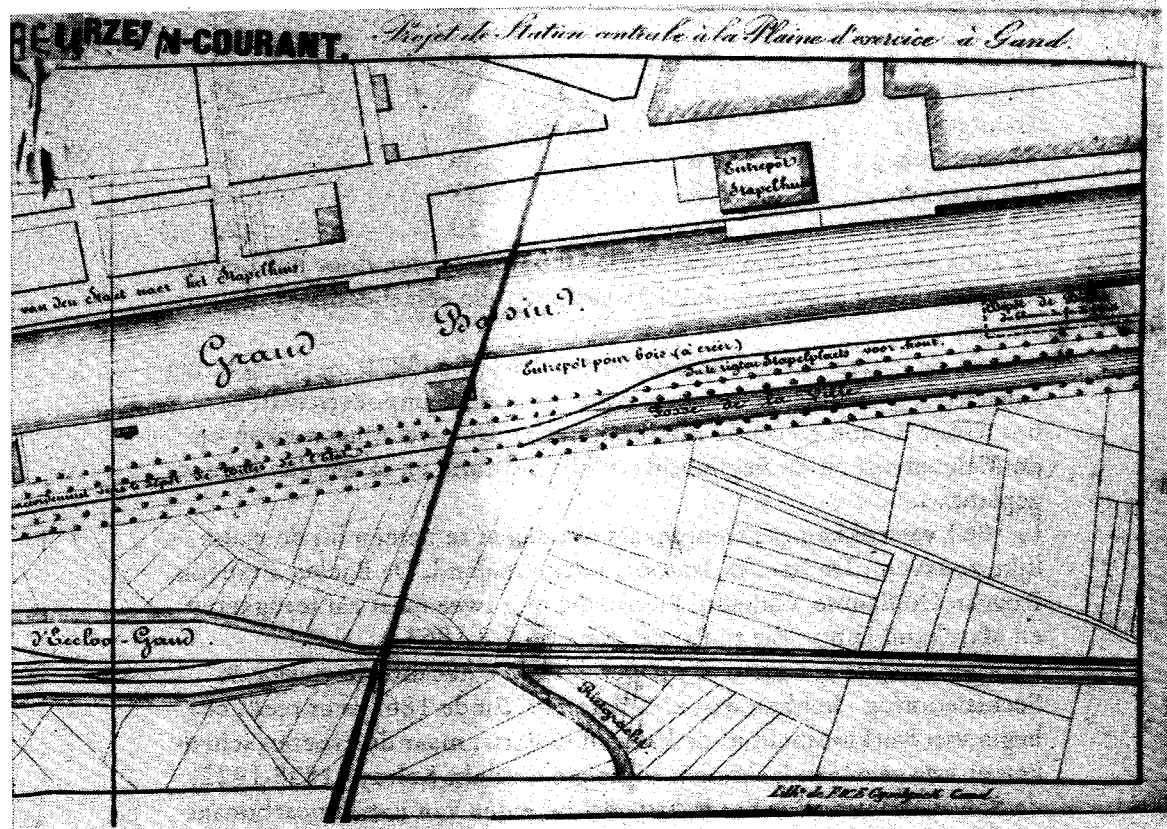
15 December : De bewoners van Rooigem klagen over de slechte toestand van de weg van dit gehucht naar de stad. De hoveniers kunnen er dikwijls niet over. Een verzoekschrift werd naar de gemeenteraad gezonden om de weg te kasseien.

19 December : Het verkeer op de spoorlijn station-stapelhuis neemt meer en meer uitbreiding. De gemeenteraad verzoekt het ministerie van openbare werken een goederenstation op te richten op het Oefenplein aan de nieuwe Veemarkt. Dit terrein is 500 m. lang en ongeveer 100 m. breed. (zie plan).

Ontwerp van Midden-statie op het Exercitie-plein te Gent.

BYVOEGSEL AEN D

Plan van aanleg van een losplaats voor goederen aan de Dampoort.

Op het plan bemerkt men :

- a) het station Land van Waas
- b) het station Gent-Eklo
- c) de verbinding Zuidstation-Stapelhuis
- d) de Rietgracht.

We hebben reeds gezien, dat sommige kranten klaagden over het duur leven. Kijken we even de broodprijzen na. (in centimes)

	Gebuild	Ongebuid	Rogge
6 januari	40	32	21
3 februari	38	30	20
3 maart	37	30	20
31 maart	39	31	20
28 april	39	32	21
26 mei	39	32	21
16 juni	41	33	20
18 augustus	44	36	21
23 september	46	36	25
8 november	45	37	24
12 december	41	33	23

In 1861 werden 3968 gezinnen met 10 068 personen door het Liefdadigheidsbureau gesteund plus 727 gezinnen die een tijdelijke hulp ontvingen.

Wat de openbare werken betreft, in 1861 werden 2870 meter riolering aangelegd, er werden voetpaden gemaakt in de Dampoortstraat, aan het Groot Kanon en op de Elisabethgracht. De niveleringswerken op de Blaizantvest en de Begijnhoflaan zijn voltooid en er werden bomen geplant.

In 1861 vertrokken zes Gentenaars om dienst te nemen bij de pauselijke zouaven : De Baeckx Isidoor, Corijn Amand, De Backer François, Roggen Guillaume, Gillemine Pierre, die nog twee maal zal terugkeren en Marchand Hipp., die te Rome stierf op 9.8.1863.

De voornaamste gebeurtenis op wereldvlak - het uitbreken van de Secessieoorlog - hebben we reeds vermeld. Einde 1861 is er reeds een begin van werkloosheid in de katoenindustrie, maar de kranten schenken er nog geen aandacht aan. In België ontdekt Solvay (1838-1922) de Solvay-reactie voor het industriëel bereiden van natriumcarbonaat (soda).

Zeer moeilijke tijden zijn op komst.

We kunnen nog vermelden dat op 14 december te Windsor Castle prins Albert, Prince-Consort of her most gracious Majesty overleed. Prins Albert was geboren te Rosenau in 1819 en huwde in 1840 met zijn nicht koningin Victoria. Dit huwelijk was vooral het werk van zijn oom koning Leopold I.

M. STEELS

HOE GENT, PRECIËS 300 JAAR GELEDEN, DOOR HET OOG VAN EEN NAALD KROOP

of

HOE EEN SPOTZIEKE STROP ONS KOMT VERTELLEN OVER
"EEN GENTSCHË TRAGEDIE IN DE GENTSCHË TAELE"

Reeds op de lagere school (tegenwoordig spreekt men liever van basisschool) knoopte men het ex cathedra in ons oor : de 17de eeuw was voor onze gewesten die in die dagen Zuidelijke of Spaanse of Katholieke Nederlanden of ook wel Belgica genoemd werden, een vrijwel ononderbroken opeenvolging van triestige winters en rampzalige zomers. Elkaar in het haar zittende naburen maakten er hun geliefkoosd slagveld van. Waarmee met zoveel woorden kan gesteld worden dat die gewesten herhaaldelijk te vuur en te zwaard verwoest werden, waarbij plundering, brandstichting, moord en verkrachting schering en inslag waren. Dingen die te huidigen dage weliswaar verre van huis maar niettemin dagelijkse kost zijn. Zowel binnen als buiten onze grenzen werd om wedstrijd geïntrigeerd, gekonkelfoesd, met de natte vinger gema-noeuvreed, naar hartelust verraad gepleegd.

1632

De miserie begon met de wankele gezondheidstoestand van onze landvoogdes, Aartshertogin Isabella. U weet wel die voorname dame van wie Rubens en Van Dijck zulke mooie, enige portretten geschilderd hebben. Het noodlot had het aldus gewild : Isabella zou kinderloos sterven. Had ze wél een kroost gehad, dan ware ze de stammoe-der geworden van een - in principe althans - onafhankelijke staat. Wel te verstaan in de problematische veronderstelling dat onze lieve (?), onbaatzuchtige (?) geburen Engeland, Frankrijk, Holland in het stichten van zo'n staat geen graten zouden gevonden hebben. En aan het geval hun zegen zouden willen geven hebben.

Slaap gerust op beide uw oren : die zegen gaven ze geenszins want twee hunner : Frankrijk en Holland (of liever de Noordelijke Nederlanden of Republiek der Verenigde Provinciën of kortweg Republiek) hadden zich in het hoofd gehaald Isabella's erfgoed gezwind maar dan toch enigszins voorbarig onder elkaar te verdelen. Op papier natuurlijk. Menende het ijzer te moeten smeden terwijl het heet was droegen de Franse koning Lodewijk XIII en zijn eerste minister, de beruchte Richelieu, een van hun agenten op zonder dralen roet in Isabella's eten te gaan gooien.

Volgens hun plan zouden ontevreden edelen van de bovenste plank zoals de prins van Epinoy, de hertog van Aarschot, de graaf van

Egmond - om slechts enkele der bijzonderste samenzweerdere te ver-
noemen - het volk ertoe aanzetten "sich te bevryden van het beswaer-
lijke ende ondraeglijke jock der Spaengiaerden ende haere adheren-
ten". Een overeenkomst werd te Den Haag ondertekend op 22 mei.
Zodra de Spanjaarden feestelijk wandelen gezonden waren zou Riche-
lieu ten tonele verschijnen en zich Henegouwen, Namen, Luxemburg
en Frans Vlaanderen toeëigenen. Op zijn beurt zou Prins Frederik
Hendrik der Republiek de rest van de Spaanse koek in zijn "elle" sle-
pen : Vlaanderen, Brabant, Mechelen (Land van Mechelen), Limburg,
Gelder.

Het Frans-Hollands komplot viel echter gans en gaar in duigen. In de
eerste plaats omdat Isabella lont geroken hebbend, meneer de Franse
agent François Carondelet naar een klooster expedieerde. In de tweede
plaats omdat de resident van de Engelse koning te Brussel, Balthazar
Gerbier, een schilder, die goed bevriend was met Rubens, tot de laat-
ste bijzonderheid van de samenzwering, aan het Spaans klokzeel ging
hangen. Tegen - dat spreekt vanzelf - betaling van een stapel blinkende
goudstukken. Wat stond er de al te fantasierijke plannenmakers anders
te doen dan ofwel de vlucht te nemen ofwel een ongemakkelijk reisje
naar een Spaans rustoord te ondernemen ?

1633.

Op 2 december overleed Infante Isabella. Zoals sedert lang voorzien
was legde de Spaanse Kroon stante pede de grijpende hand op het on-
gelukkig Belgica. Een lange resem plaatsvervangende landvoogden of
gouverneurs-generaal zullen door de koning Filips IV naar de Zuide-
lijke Nederlanden gezonden worden om het wingewest in zijn plaats
en in zijn naam te besturen.

1634

Onze mislukte Franse en Hollandse komplotsmeders schijnen hun be-
komst niet gehad te hebben van hun triestige activiteiten want reeds
in april steken ze weer de koppen bijeen om eens en voor goed (!!!)
hun part van de Spaanse koek in de wacht te slepen. Ze zouden er
geen gras laten over groeien maar de handen uit de mouwen steken
om de een vanuit het noorden en de ander vanuit het zuiden hun
"blijde intrede" te doen in het beloofde land.

Ze wisten warempel heel goed op welke plaatsen ze elkaar de hand
zouden komen drukken. Het was een kinderspel om die plaatsen van
samenkomst te onthouden : een ingenieus uitgedachte waterlijn be-
staande uit de kanalen van Oostende naar Brugge en van Brugge naar
Gent; een eindje Schelde; de Rupel; de Demer tot Bilsen in Limburg;

ten slotte een kort stukje steenweg om Maastricht te bereiken. Prins Frederik Hendrik en Lodewijk XIII mochten zich de handjes kussen. Vooral deze laatste want werden hem niet door de vrijgeveige Noorderbuur de expliciet Vlaamse steden Gent en Brugge op een gouden schaalje gepresenteerd ?

Helaas voor beide dromers herhaalde zich wat 3 jaar voordien gebeurd was : hun *plan* werd een feestelijk fiasco. Ze zwoeren blijgezind dat ze, elk op zijn manier, hun *plan* zouden trekken. Wat uiteraard inderdaad zal gebeuren.

Op het einde van het jaar zond Filips IV een nieuwe gouverneur-generaal naar Belgica : zijn enige broeder Kardinaal-Infant Ferdinand, gezegd van Oostenrijk. Een niet onbekwaam soldaat maar een nulliteit van een staatsman. Wat niet belette dat de bevolking hem op een uitbundige wijze verwelkomde. Omdat ze in hem, och arme, de door God gezonden vredesengel meenden te herkennen.

Die vredesengel vond het zelfs niet min zijn naam (of portret) aan meer dan een uithangsbord te leen te geven. Lokeren had zijn "In den Prins Cardinael", Knesselare had die eveneens. En Machelen. En Olsene. En St.-Niklaas. En Temse. En Waasmunster. En Wichelen. En Assenede. En Erembodegem. En, natuurlijk, ook Gent : een aan het Dobbel Slot; een aan de Baliestraat; een aan de Muidepoort; een aan de "Beestenmerct". Deze laatste nog in 1822 !

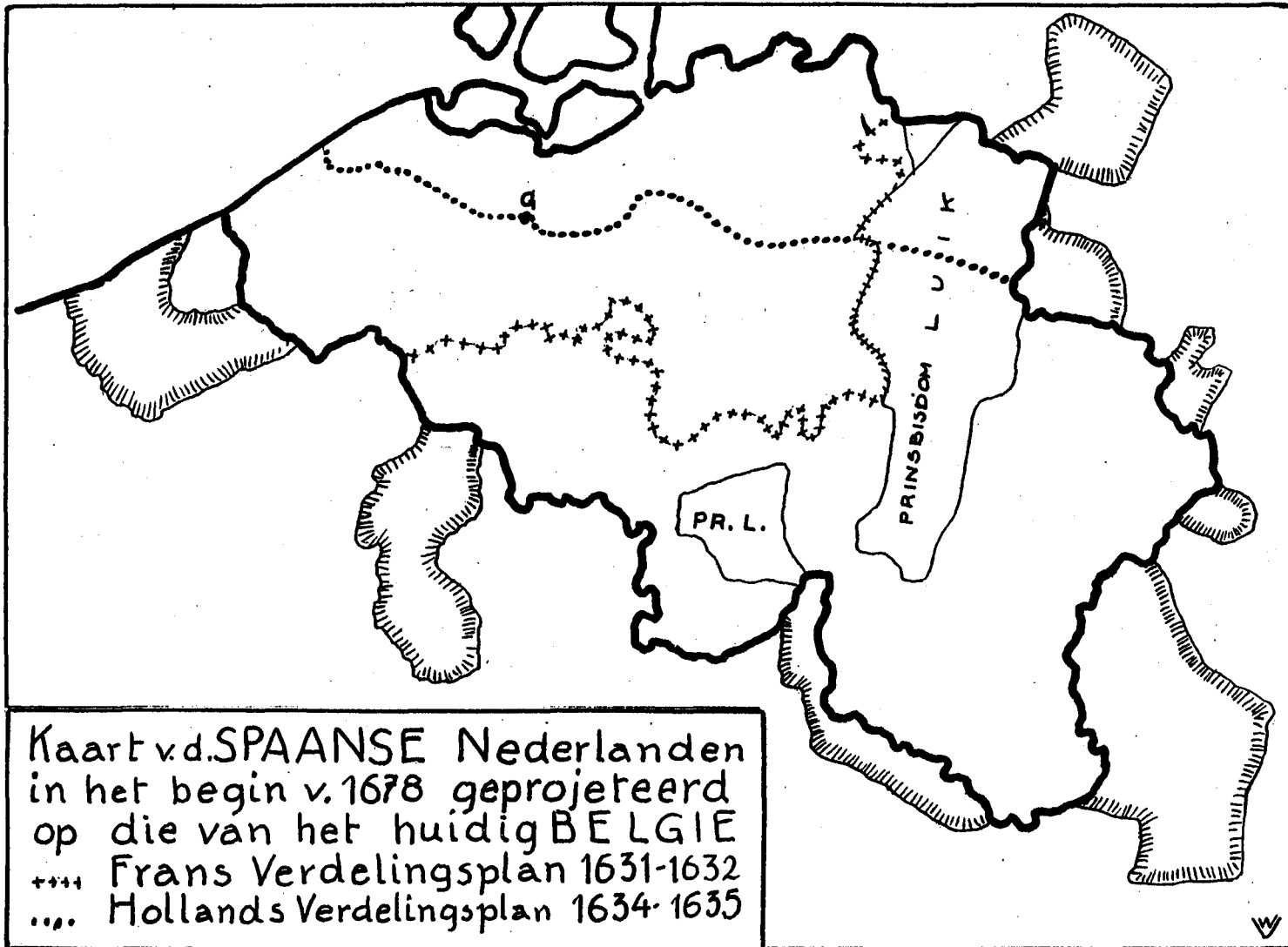
De blijde inkomsten die Ferdinand achtereenvolgens in de grote steden deed, draaiden dan ook uit op schitterende successen. Op 4 nov. had de Intrede plaats te Brussel. Triomfbogen ontworpen door een De Vos zorgden voor een decorum uit de duizend.

1635

Weldra zouden ook Gent en Antwerpen aan de beurt komen om de Infant te verwelkomen. Antwerpen op 16 mei. Het was Rubens (altijd die Rubens !) die de ontwerpen van de talrijke poorten tekende.

Gent was Antwerpen met enkele maanden voorafgegaan namelijk op 28 januari. U bent hoofdstad van Vlaanderen. Of niet ?

Op een door sneeuw en ijs gepeste dag. De schilderijen die zowel de grote als de kleine zegebogen versierden waren van de hand van de Brusselse schilder Gaspar de Crayer (o.a. wegens dat feit gaf het dankbare Gentse nageslacht zijn naam aan een straat) geassisteerd door de Antwerpenaar Theodoor Rombouts, van wie in het Stadhuis (kapel van de schepenen van Ghedeele) een indrukwekkend doek bewaard wordt. Nog andere kunstenaars verleenden hun medewerking aan de uitvoering van de versieringswerken : Niklaas de Liemacker, gezegd Roose (van wie verschillende schilderijen in de St.-Niklaaskerk

Afb. 1. De Zuidelijke Nederlanden aan de vooravond van het beleg van Gent. Let op de ligging van de stad.

hingen); Gerard Seghers; en nog anderen. Talrijke van die doeken worden, zoals u wel zult weten, in het Bijlokemuseum bewaard. De massa Gentse duiten gekost hebbende stadsversieringen waren nauwelijks onttakeld of Ferdinands Blijde Inkomst moest full-speed de plaat poetsen voor veel minder Blijde Oorlogsbezigheden. Iets waarvoor de lieve burens met plezier zullen zorgen.

1636

en volgende jaren maken die Hollandse en Franse "vrienden" er een spelletje van van eerst te komen en dan te gaan, van eerst te nemen en dan ontnomen te worden. Een tijdverdrijf waarbij de onschuldige en machteloze bevolking de gebroken potten te lijmen had.

1637

Frederik Hendrik maakt zich meester van Breda. Geen lacheding. Hij probeert eveneens Antwerpen in de wacht te slepen, doch de Spanjaard stak er een stokje voor.

1640

Lodewijk XIII komt met een breed gebaar Atrecht "bevrijden".

1641

De Infant sterft op 9 nov. Van dat ogenblik af zullen de ene gouverneur-generaal na de andere in zijn Brusselse zetel komen paraderen en in naam van de Madrileense Hofkliek de plak zwaaien.

1642

Dood van de hardvochtige maar intelligente kardinaal Richelieu. Als opvolger krijgen we de even hardvochtige maar vooral sluwe kardinaal Mazarin.

1643

De eerste aanval van de Hollanders op Gent wordt verijdeld dank zij de ondergelopen meersen. Lodewijk sterft op 14 mei. Zijn zoon volgt hem op. Zijn naam ? Louis le Quatorzième ofte Louis le Grand ofte Le Roi-Soleil. Met deze meneer "L'Etat C'est Moi" zal het met de oorlogsmiserie echt menens worden. Al de veldslagen welke die "Fauve perruqué" tegen Holland en Spanje zal voeren zullen op onze vaderlandse bodem uitgevochten worden.

1644

De Republiek neemt Vlaanderens Sas van Gent in.

1645

Met reuzenschreden nadert het Frans gevaar de Gentse contreien. De Schelde wordt bij Gaver overgestoken en het Land van Aalst bezet.

1646

Kortrijk ondergaat hetzelfde lot.

1647

Dood van Frederik Hendrik. Willem II, prins van Oranje en graaf van Egmont zet zich op zijn plaats.

1648

Op 30 januari tekenen de gezanten van Spanje en die van de Republiek de Vrede van Munster (Westfalen). De Hollanders waren zo dwarsdrijverig dat ze wachtten tot de 5de juni om ze af te kondigen. Waarom ? Omdat Egmont en Hoorn in 1568 op de 5de juni te Brussel onthoofd werden. Wie dacht dat het nu amen en uit was met het branden en plunderen van tientallen dorpen en het afslachten van dieren en mensen, vrouwen en kinderen inclus, was maar een triestige naïeveling want waarom anders zou men in

1659

met een nieuwe (definitieve ?) Vrede voor de dag gekomen zijn ? Die van de Pyreneeën.

1661

Dood van Mazarin. Ook het Franse volk slaakte een zucht van verlichting bij het vernemen van de gebeurtenis. En de koning was er gaarne bij want nu kan hij het besluit nemen voortaan zelf voor eerste minister te spelen.

1662

De Engelse koning Charles II (1660-1685) is zo vriendelijk aan sire Louis, van huize uit zijn aartsvijand, de versterkte stad Duinkerken te verkopen.

1665

Dood van Filips IV in september. Zijn vierjarige ziekelijke (het zit in de familie) zoon Carlos II, aldus gekerstend naar zijn betovergrootvader Carlos I (onze Keizer Karel) neemt plaats op de Spaanse troon.

1667

Op 24 mei brengt Louis een ongevraagd bezoek aan Vlaanderen. "Il s'amuse à prendre la Flandre" zoals men te Parijs 's konings avontuur waarderend commentarieerde.

Natuurlijk is Francisco de Castel-Rodrigo, onze papieren gouverneur-generaal, tegen die militaire wandeling niet opgewassen. Met de gevolgen vandien. Hij moet dan ook hulpeloos toezien hoe Armentières, Charleroi, Doornik, Douai, van eigenaar veranderen.

1668

Dood van halfgebakken Carlos II. Hij wordt opgevolgd door Filips V, een kleinzoon van Louis le Grand.

1670

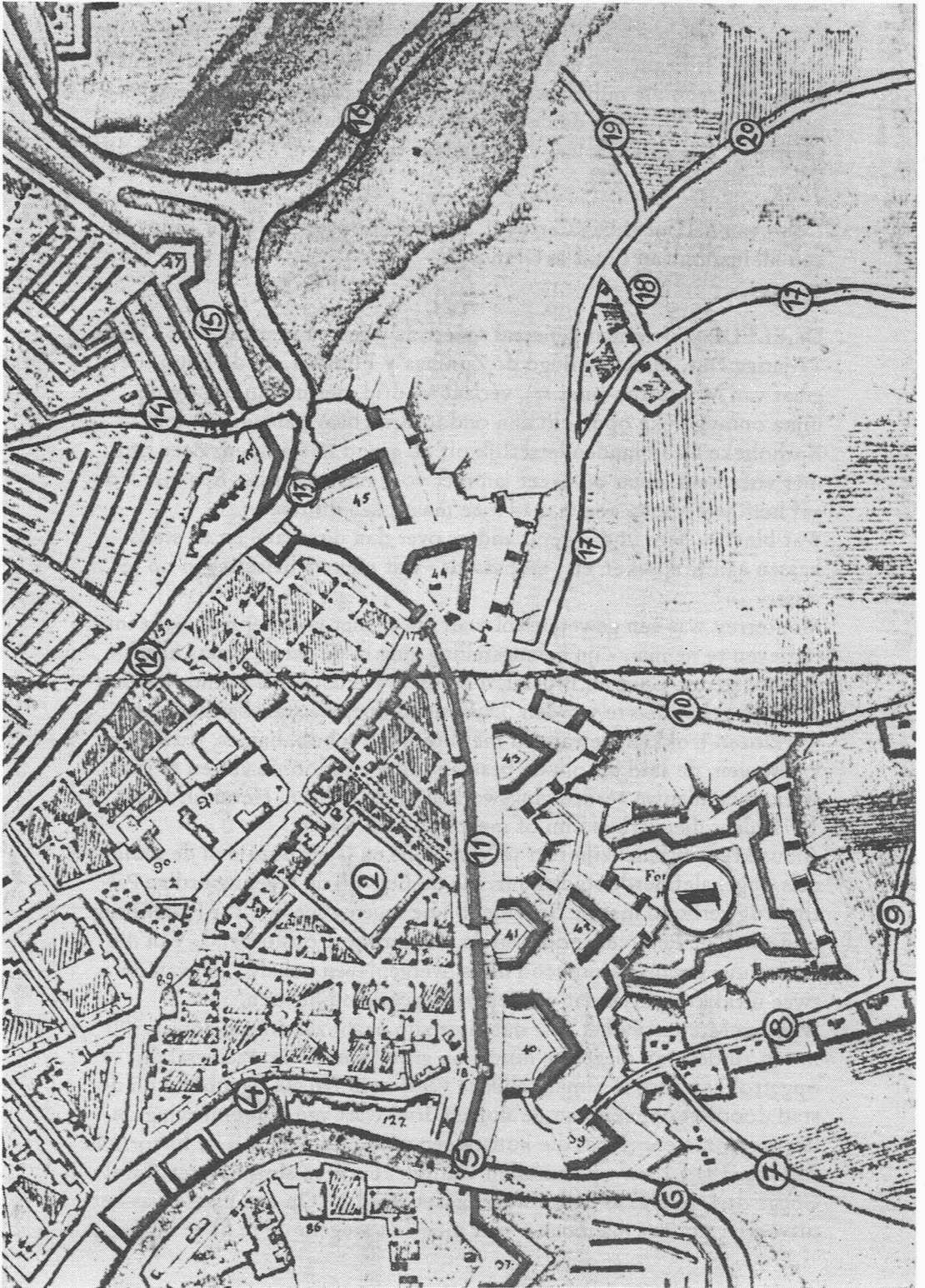
De ELFDE gouverneur-generaal sedert de dood van Isabella (1633), de 21-jarige Don Juan Domingo de Zuniga y Fonseca, op de koop toe graaf van Monterrey (met *rr*), verlaat Madrid met in zijn bagage de bijna onmogelijke opdracht een ondoordringbaar pantser rondom de Katholieke Nederlanden letterlijk uit de grond te stampen. Zeer jammer voor hem, maar ook zeer jammer voor ons, want het Spaanse Hof gaf hem wel hopen goede raad mee maar geen duiden.

Wat bleef er hem in dat geval anders over dan de staats- en de stadskassen aan te spreken en - en passant - wat nieuwe belastingen op te vissen.

Monterrey was een gewetensvol man die er niet voor terugdeinsde initiatieven te nemen. Zijn belangstelling ging in de eerste plaats naar de 2 grote steden Gent en Brussel, die kost wat kost uit 's vijands handen dienden gehouden te worden. Duizenden door de stadskas betaalde werklozen trokken, gewapend met houweel, schop, hamer, truweel en kruiwagen, de stad uit om de bestaande verwaarloosde vesten te versterken en nieuwe verdedigingswerken op te richten. Het duurde tot 1673 aler die werken min of meer voltooid waren.

Aldus kreeg Brussel zijn fort te Sint-Gillis en Gent bezuiden de inmiddels opgekalefaterde stadsmuur, die de Leie bij de tegenwoordige Palfijnbrug verbond met de Schelde, bij de tegenwoordige Ter Platenbrug onderweg de Petercellepoort en de Heuverpoort opslorpend. Van die stadsmuur is vanzelfsprekend niets overgebleven behalve een van de twee uitkijktorentjes dat we Peperbus genoemd hebben.

Waarom Monterrey het fort dat later zijn naam zal dragen zowat 500 m ten zuiden van diezelfde muur, op grond van de St.-Pietersabdij, opgetrokken had, is gemakkelijk te verklaren. Op elk ogenblik kon de stad door het openen van de sluizen driekwart van zijn omgeving onder water zetten. (Doet die kunstgreep u niet denken aan de historische 29 okt. 1914 toen op aanraden van de Veurnese sluismeester Karel Cogge de IJzervlakte onder water gezet werd?). Op een plaats was het uitvoeren van dat manoeuvre niet mogelijk wegens de te hoge ligging

Afb. 2.

Versterkt Gent omstreeks 1678

1. Montereyfort; thans Citadelpark
 2. Grote infanteriekazerne gebouwd NA 1678
 3. Eykhout of Eikhout. Eraan herinnert de tegenwoordige straatnaam Eekhout
 4. Tyckstraete; thans Kortrijksepoortstraat
 5. Jan Palfijnbrug
 6. Leie
 7. Meerschstraete
 8. Kortrijkse Steenweg
 9. Landweg; thans Burggravenlaan
 10. Landweg; thans Hofbouwlaan
 11. Thans Karel de Kerchovelaan
 12. Brug; thans Muinkbrug
 13. Thans Ter Platenbrug
 14. Oude Schelde; thans overwelfd
 15. Thans St.-Lievenslaan
 16. Opperschelde
 17. Zwijnaardse Steenweg
 18. Landweg; thans Herfststraat
 19. Landweg; thans St.-Juliaanstraat
 20. Ottergemse Steenweg
-

van de vesten zijnde de helling van de Blandinusheuvel. (Zie afb. 2)
Van dat fort is al evenmin iets bewaard gebleven. Wel herinneren een laan (Fortlaan) en een straat (Montereystraat) eraan. Maar dat is slechts een mager beestje in vergelijking met de omvang van het gesloopte bouwwerk. Ook Brussel hield eraan twee straten naar dat bouwwerk te noemen : de Fortstraat en de Montereystraat.

Om de Hollanders de daver op het lijf te bezorgen tekenen de Franse en de Engelse koning een geheim verdrag waarbij laatstgenoemde enige voordelen toegewezen worden. Die toestand noopte de Spanjaarden tot het nemen van tegenmaatregelen.

1672

Ze worden goede vriendjes met de Hollanders door het sluiten van een defensief verdrag. Daarbij is Monterrey zo vrijgevig 10000 man ter beschikking te stellen van Willem van Oranje. Helaas oogst deze maar weinig lauweren.

Lodewijk verklaart de oorlog aan Holland. Op 12 juni steekt hij de Rijn over om aan dat land een bevrijdend bezoek te brengen. Op 8 juli neemt Willem III de teugels van het bewind in handen.

1673

13 mei : de Fransen trekken door Vlaanderen, dorpen verbrandend en verwoestend.

16 mei : Aankomst van de koning te Kortrijk.

23 mei : Lodewijks legerbenden doorkruisen de omgeving van Gent zonder met een beleg te beginnen. Wel proberen ze Brussel te veroveren maar de Brusselaars slaan de aanval af.

juni : Op het onverwachtst verschijnen ze voor Maastricht.

2 juli : Na een moeizaam beleg moet de stad zich overgeven. Het was onder de muren van die stad dat Charles de Batz comte de Montesquiou, gentilhomme gascon, de ons allen goed bekende musketier d'Artagnan, sneuvelde.

september : De Brusselaars slaan een tweede aanval af.

1674

Monterrey doet de stadsversterking (+ fort) verstevigen.

1675

Dood van Louis' grootste generaal, maarschalk Turenne.

Daar Monterrey in Spanje de boter opgegeten had mocht hij hier zijn matten oprollen en naar Madrid rijden. Zijn ongenade was evenwel van geen lange duur want reeds in 1677 werd hij onderkoning van Catalonië. Hij overleed in 1716. Per slot van rekening moet hij in Spanje's ogen geen belangrijk personage geweest zijn want geen van de twee grootste Spaanse encyclopedieën vermeldt zijn naam. Een andere Spaanse grote, Don Carlos van Villa-Hermosa, haast zich de vacante zetel te bezetten.

1676

Lodewijk stelt zich aan het hoofd van zijn leger. Dat belooft !

Hij stelt aan Willem III voor de zoveelste keer voor Belgica broederlijk te verdelen. Hij loopt koninklijk tegen de lamp.

1677

Op 17 maart zet hij een nieuwe campagne in. Ditmaal wil hij er met de vuile voeten doorgaan. Valenciennes en andere plaatsen stellen hun poorten voor de zonnige bezoeker wagewijd open. De arme man schrikt zich een ongeluk als hij verneemt dat zijn Hollandse bondgenoot het geweer van schouder veranderd heeft en zoete broodjes gaan bakken is met de Engelsen die niet zo lang voordien hun hevigste vijanden waren (denk aan de admiralen Tromp en De Ruyter !). Terzelfder tijd stapt de prins in het huwelijksbootje met de nicht van de Engelse koning. Zonder de medewerking van de genoemde admiralen en zonder de toestemming van de grote Louis. De rest van het jaar kent 'l'Etat C'est Moi' zowel duistere als zonnige dagen.

Afb. 3.

Gent zoals het door de koning van Frankrijk (Lodewijk XIV) is gewonnen op den 9 maart 1678.

Een fantasievolle plattegrond die als curiosum dient beschouwd te worden. Zelfs de windroos schijnt een slag van de molen gekregen te hebben. Een paar oriënteringspunten : boven rechts de *Muinkmeersen* gelegen tussen de *Opperschelde* en de *Oude Schelde*; boven in het midden het *Spanjaardskasteel*; heel in het midden de *Vrijdagsmarkt* met de *St.-Jacobskerk*. Van het *Montereyfort* geen spoor. Dat heeft de Fransman stellig ingeslikt.

(Prentenkabinet R.U.G.)

Wie zich ingebeeld had dat enig pech de koning uit zijn lood zou geslagen hebben, was waarachtig van 't goe jaar. Wat de Gentenaars betreft begonnen ze hoe langer hoe meer te vrezen dat het Frans geweld ook wel eens boven hun hoofden zou kunnen losbarsten. Niettegenstaande de inondaties, de muren en het Monterey-fort.

Lodewijks voornaamste streven bestond erin zowel Spanje als de coalitie Engeland-Holland te dwingen een voor hem voordelige vrede te sluiten. Het eventueel belegeren en innemen van Gent betekende voor hem minder het behalen van een overwinning dan het scheppen van een psychologisch effect; al zijn tegenstrevers moesten ervaren waartoe de Zonnekoning in staat was. Zijn "wandeling" naar Vlaanderens hoofdstad moest derhalve zo spectaculair mogelijk gemaakt worden. Aan de verhoopte vreugde moest iedereen zijn part mogen krijgen. Daarom nam hij een legertje hovelingen op sleeptouw en liet hij zich vergezellen van de koningin en zijn minnaressen. Zijn maîtresses, dat klinkt beter. Het was te Merelbeke dat hij zijn hoofdkwartier inrichtte.

28 februari

Gouverneur-generaal Villa-Hermosa, hopen de aldus het krijgsgewoel ver buiten Gent te houden, zendt een aanzienlijk gedeelte van zijn leger (27 bataljons infanterie en 40 eskadrons ruitery) naar Ieper om het garnizoen van die stad te versterken.

1 maart

Opschudding te Gent : vernomen wordt dat maarschalk d'Humières met zijn ruitery al de naar de stad leidende wegen geblokkeerd heeft. De Gentenaars haasten zich de sluizen open te zetten zodat in een minimum van tijd driekwart van de omgeving blank staat.

Don Francisco de Pardo, de plaatscommandant van Gent, ziet zich een uiterst moeilijke taak toebedeeld. Met nauwelijks een paar bataljons voetvolk en wat geschut zal hij het hoofd moeten bieden aan een overweldigende overmacht.

6 maart

Hij dringt er bij de magistraat op aan de burgers effectief bij de verdediging van de stad te betrekken. Om die medewerking aanlokkelijk te maken worden in het vooruitzicht gestelde privileges als pasmunt gebruikt. Al de gilden zijn voor het opnemen van de wapens niet te vinden. De Spanjaarden liggen hun niet nauwer aan het hart dan de Fransen. Alleen de prinsenkinderen (vleeshouwers en visverkopers), de brouwers en de schippers "onder de conduite van Joncheer Jan de Kerchove, heere van Vaulx, en heurlieden heuversten" gaan post vatten achter de stadsmuur of in het fort.

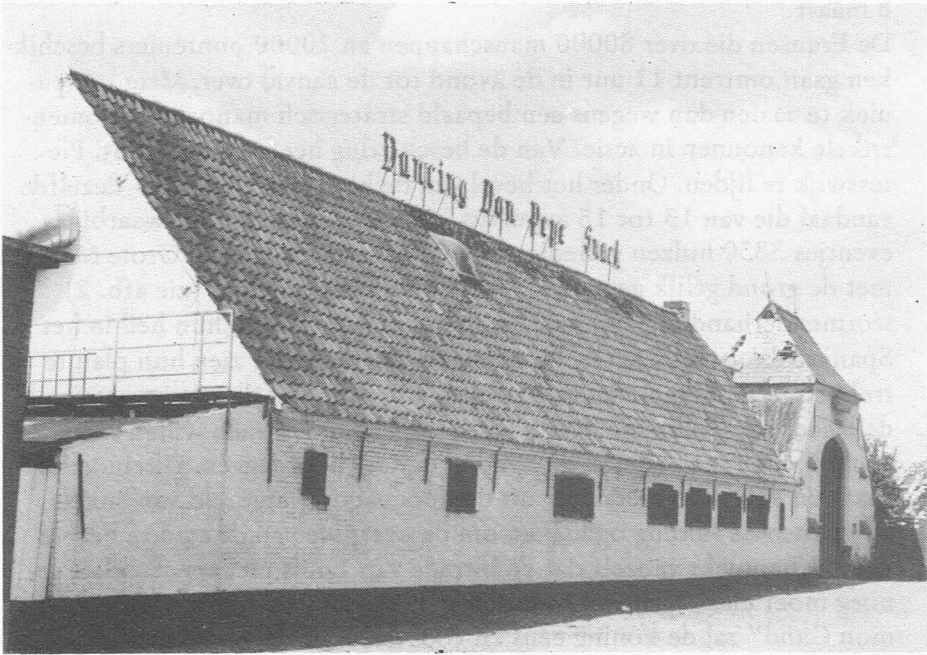
8 maart

De Fransen die over 80000 manschappen en 20000 ponteniers beschikken gaan omtrent 11 uur in de avond tot de aanval over. Meer om paniek te zaaien dan wegens een bepaald strategisch manoeuvre, komen enkele kanonnen in actie. Van de beschieting heeft vooral de St.-Peterswijk te lijden. Onder het bevel van de hertog de Villeroy - dezelfde vandaal die van 13 tot 15 augustus 1695 Brussel beschoot waarbij eventjes 3830 huizen volledig vernield werden en heel de Grote Markt met de grond gelijk gemaakt - worden de twee bastions (zie afb. 2) stormenderhand ingenomen. Pardo's soldaten zoeken hun heil in het Spanjaardskasteel. De Gentse strijders moeten maar zien hun plan te trekken. Wat de te nemen maatregelen betreft zijn de magistraat en de Raad van Vlaanderen verre van eensgezind. De enen willen weerstand bieden, de anderen de handen in de schoot leggen. Uiteindelijk gaat een delegatie bestaande uit de hoogbaljuw vergezeld van enkele schepenen de koning opzoeken om de overgave van de stad te bespreken. Het spreekt vanzelf dat de intrede van Louis niet spectaculair genoeg moet plaats grijpen. Keizer Karels slogan "Je mettrez Paris dans mon Gand" zal de koning eens en voor goed uit de geschiedenisboeken verdrijven.

Tot plaatscommandant wordt generaal de Montbron aangesteld. Deze tiran zal van maart tot september zijn intrek nemen in de grootste burgerlijke woning van Gent : het Hof van Wackene alias Hotel de Nockere, gelegen aan de Poel. Een klein paleis dat gedurende eeuwen tot pleisterplaats gediend had voor prinsen en koningen. Onze Filips de Goede verbleef er van 24 april tot 18 mei 1457. Keizer Karels zoon, de latere Filips II, zaliger gedachtenis, overnachtte er op 7 september 1555. Karel zelf, vergezeld van twee zijner dochters en van Filips, vooraleer voor goed naar Spanje te trekken, verbleef er van 11 tot 28 augustus 1556. De beruchte Willem van Oranje nam er zijn intrek in 1577. In maart 1587 waren de ambassadeurs van de Engelse koningin Elisabeth er te gast. Enzovoort. U moet niet vragen hoe de triomferende soldateska huis hield in de door hen bezette woningen. Gelukkig dat de miserie van korte duur zal zijn.

9 maart

De Fransen maken zich gereed het Spanjaardskasteel met groot geweld aan te pakken, in de mening verkerend met een talrijk goed bewapend garnizoen te maken te hebben. In werkelijkheid was dat garnizoen slechts een flauw beestje, dat zeker niet meer had kunnen doen dan wat blaffen. De Pardo oordeelde het dan ook verstandig aan de koning een eervolle ontruiming van het kasteel voor te stellen. Met

Afb. 4.

De hoeve gelegen tussen de Hundelgemse Steenweg en de Schelde, op het grondgebied van Merelbeke aan de Verloren Broodstraat, waar Lodewijk XIV ingekwartierd was tijdens het beleg van Gent. Thans herschapen in een danszaal DON PEPE SNACK.

(Foto D. Janssens)

opgeheven hoofd ging hij zelf zijn overgave aan Lodewijk aanbieden die ze met beide handen aanvaardde. Hij was zelfs zo ridderlijk de overwonnene te complimenteren.

Op heel de lijn was die Gentse historie een fameuze overwinning voor de Zonnekoning. "Ainsi le roi par sa conduite, se rend en six jours maître de cette ville si renommée, qui fesoit autrefois la loy à ses princes même, et qui prétendoit égaler Paris par la grandeur de son enceinte et le nombre de ses habitants" Racine, Précis historique; aangehaald door de Lettenhove.

25 maart

Niettegenstaande de naar Ieper gezonden versterkingen moet deze stad zich overgeven.

Niet lang maar toch nog veel te lang duurde de Franse bezetting van onze stad.

10 augustus (dus verleden maand precies 300 jaar geleden)

De Hollandse diplomatie vermocht het "het" wonder te verrichten te

Afb. 5.

Rechts van de monumentale ingangspoort werd een stenen plaat
aangebracht die aan dat historisch feit herinnert.

IN MAART 1678 TIJDENS HET BELEG
VAN GENT HIELD LODEWIJK XIV
KONING VAN FRANKRIJK ZIJN VERBLIJF
IN DIT HOF ZIJNDE HET VERLOREN BROOD-HOF
ARCH(ieven) DER S. PIETERS-ABDIJ

(Foto D. Janssens)

Nijmegen : de Vrede van die naam wordt getekend. In feite een heel kortstondige vrede, een vluchtig vrede-tje. U hebt maar te denken aan de barbaarse vernieling van Brussels mooiste gebouwen. En ware het niet geweest dat barmhartige handen het beeldje in veiligheid gebracht hadden, ook Brussels eerbaarste en meest geëerde burger, Manneken Pis, ware toen een zeer eerloze dood gestorven.

*

* *

In verband met dit onzalig stukje geschiedenis moge ik de aandacht vestigen op een document dat zo goed als onbekend gebleven is maar dat daarom nog niet als onbelangrijk zijnde in het vergeetboek mag blijven liggen. Het betreft een handschrift dat bewaard wordt in de G.U.B. (G 2325) en dat deze veelzeggende titel draagt : *van het beleigh van Gent het welke begost den 1 maerte ende eyndigde den 8 dito 1678 door den koninck van Vrakerijck selfs in persooone.*

De anoniem gebleven auteur van het lied zal wel geweten hebben waarom hij onbekend wenste te blijven. Hij hield niet alleen de zot met de vechtende gemeentenaren, hij nam ook de plaatscommandant lekker in het ootje. Iets dat hem door de eventueel zegevierende Spanjaard erg kwalijk zou genomen worden. Vooral als het moest blijken dat hij iemand was die zich wegens zijn betrekking het schrijven ervan niet veroorloven mocht. Denk eens aan dat die iemand een stadhuisklerk, een gildeman, een schoolmeester was. Hoe dan ook schijnt onze - waarschijnlijk niet-professionele - amateur-straatliedjesrijmelaar het niet zo slecht gedaan te hebben. Dat zijn tamelijk vlot geschreven regels in onze ogen van een minder fatsoenlijk gehalte waren ? In de 17de eeuw was men niet zo kieskeurig op zijn uitdrukkingen en niet gewend een blad voor de mond te nemen. Twee personages moeten het vooral ontgelden. Lieven van wie we niet weten of hij de aanvoerder van de Gentse militie was, jonkheer de Kerckhove, of alleen maar een gilde-deken, misschien van de schippers, en anderzijds Franciscus de Pardo op wiens knevels Lieven het toch zo gemunt heeft.

Het staat als een paal boven water dat het lied direct na de dramatische gebeurtenis geschreven werd, nog vóór het sluiten van de Vrede van Nijmegen. Wie zou het inderdaad in zijn hoofd krijgen jaren na het voorval spotdichten uit zijn mouw te schudden ? Trouwens, klinkt het lied niet uitgesproken actueel ? Daarmee weze niet beweerd dat de G.U.B. het authentiek, dus door de dichter eigenhandig geschreven tekst bezit. Wel integendeel, want heel waarschijnlijk is dat manuscript verloren gegaan. Wat we afschrijven is garant een 18de-eeuwse kopie. Dat is af te leiden uit het gebruikte geschrift. Heeft de kopiist veel of weinig aan de 29 strofen tellend lied geprutst ? Waarschijnlijk niet want anders zou hij de platte tekst "gekuist" hebben. Wat voor ons jammer zou geweest zijn. We publiceren dus het lied zoals het waait en draait, met zijn stijl, zijn spelling, zijn gewaagde woordenkeus. Maar ook - vooral - met zijn humor en zijn spotzucht. Slechts waar het broodnodig leek hebben we sommige niet al te bevattelijke gezegden in margine verklaard. We dachten er dan ook geen ogenblik aan het 100 % volks stukje literatuur te hertalen.

BIBLIOGRAFIE

1. K. de Lettenhove, *La Flandre pendant les 3 derniers siècles*, V, Bruges, 1875.
2. P. Claeys, *Pages d'Histoire locale*, I, Gand, 1885.
3. V. Fris, *Histoire de Gand*, Bruxelles, 1913.
4. H. Pirenne, *Geschiedenis van België*, III, Brussel z.d.
5. Winkler Prins *Geschiedenis der Nederlanden*, II, Amsterdam, Brussel, 1977.

GENTSCHÉ TRAGEDIE IN DE GENTSCHÉ TAELE

van het beleg van Gent het welke begost den 1 Maerte ende eyndigde den 8 dito
1678 door den koninck van Vrankerijck selfs in persooone

1

hoort vrienden eens altemaele
een liet in onse gentsche taelle
t'es soo *jent*, t'es soo jent
t'es soo *pertig* pertinent
t'es hoe schippers op hun kaijen
mestraepers en *Mortekaijen*
laesten keer hun hebben ghadt
als belegert was hun stadt

schoon
slim

marktroepers

2

twas 4 uren soo geslegen
twas nog niet klaer ter degen
als men *lieven* op de wacht
sulck een droeve maere bracht
lieven kleptige alaerme
en twas in sijn broeck soo waerme
dat men soo tbeleg begost
al van verre rieken kost

waarschijnlijk een kapitein

3

keijser Carel stont en beefde
want de burgers gheel vervaart
quamen naer de vrijdagsmaert
om met Carel raet te scheiren
hoe dat s'hulder sauden weiren
sa seij Carel lieven schiet
schiet, schiet met auw dulle griet

4

Lieven quam met geheele hoopen
naer de dulle griet gelooopen
up tup grietjen up tup aen
gij moet naer de *catte* gaen
maer wat lieven smeeft of stoorde
t scheen dat grietjen niet en hoorde
en op t'leste gheel den *braes*
was datse *vermaegelt* was

van een dak voorzien werpwerk-
tuig = kattapult. Dênk aan Katten-
berg
hutsepot
(op een voetstuk) bevestigd

Afb. 6

Zinneprent het bombardement van Gent voorstellend. Ook hier heeft de graveur aan zijn fantasie de vrije loop gelaten. Brandbommen die de hemel op kolossale rookwolken trakteren. Zelfs wordt de stad vanuit het noorden beschoten. Van meer belang is het te weten dat de gepluimde Lodewijk, de degen in de handen begeleid door generalen op het voorplan staat te prijken.

(Prentenkabinet R.U.G.)

5

hij niet wetende wat maecken
keeck om hooge naer sijn draeke
draeke seyde (hij) staedt mij bij
het raeck auw soo wel als mij
alle menschens herte *graude*
dat de Draeke soo vier spauwde
nauw sij Lieven est gedaen
laet ons naer het *eekhaut* gaen

6

een deel schippers metsers mulders
die gecleet met dobbel *culders*
wulle mutsen op den cop
quamen tketelvestjen op
daer wiert schrikig bloet vergoten
soose maer elck eens en schoten
wandt daer was justement
niet een levende herte ontrent

7

al hun hair was opgebonden
sij schuymbeckten gelijck als honden
en sij schreuwden *bloet* wel hoe
waer om sijn ons poorten toe
al waeren die fransche pesten
boven tot up ons vesten
sulle mense vallen aen
en al voor den deijvel slaen

8

Ksaggher soo veel osse vellen
dats ick schaes en koste tellen
elck seij, lieven wat es dat
lieven seij, tes veur ons stadt
want soose met bomen schieten
daer in *doemese* al te niete
manen sa packt elck een vel
soo beginnen sal het spel

9

men schonck lieven soo veel *maetjens*
door de groote ende kljne straetjens
dat als den assaut begost
lieven qualijck staen en kost
lieven liep ende riep alarmer
met tmuusket in sijne arme
dustelende lancks de stadt
want den burger die was sat

gruwde

omtrent de huidige Leopoldskazerne
denk aan de straatnaam Eekhout

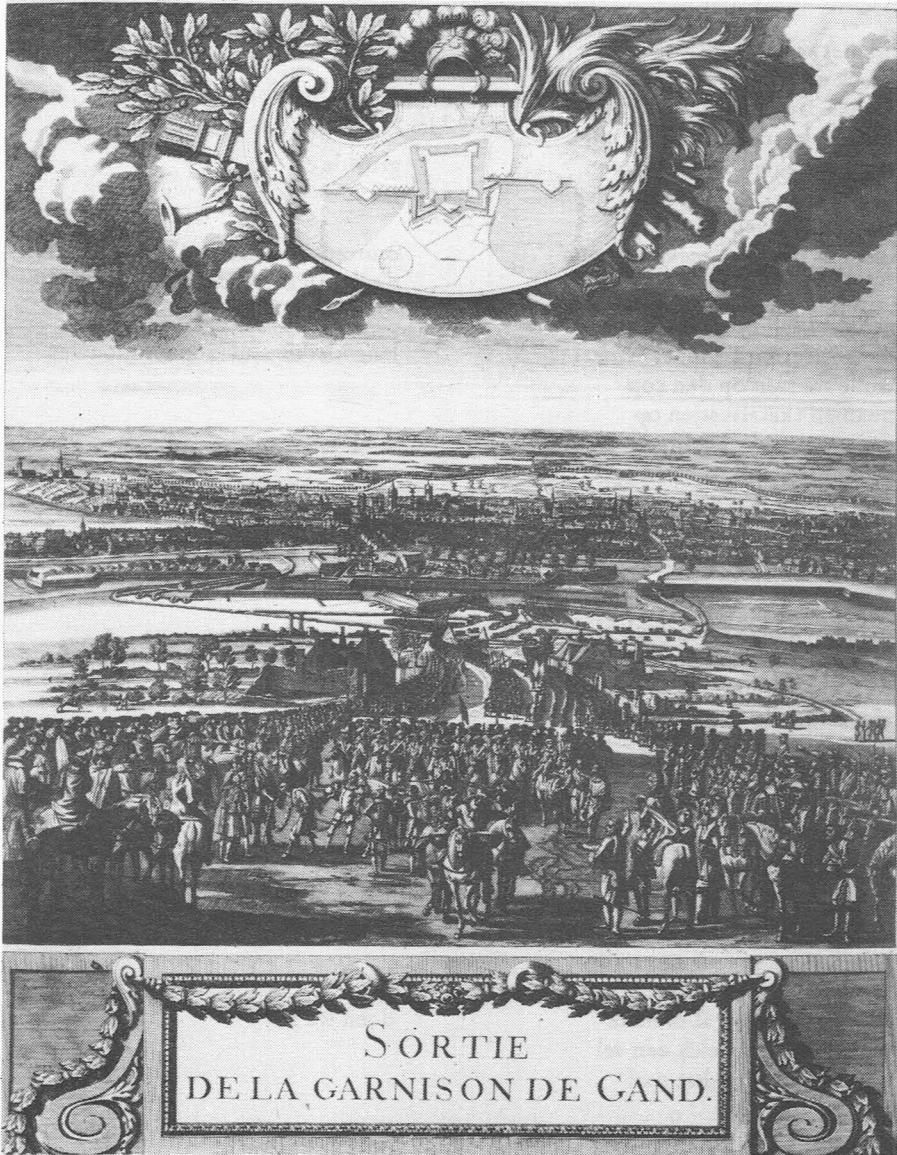
lang kledingstuk zonder mouwen

lieven, in de betekenis van goed
vloedje

doen we ze

borrels jenever

zwingelend, waggelend

Afb. 7

Zinneprent de uittocht van het (Spaans) garnizoen voorstellend. In het midden het Spanjaardskasteel waarvan 2 bastions zichtbaar zijn. Op de voorgrond de Franse overwinnaar. Erboven de Spaanse soldaten herkenbaar aan hun vaandels die ze mogen meedragen hebben. In de cartouche bemerkte men de plattegrond van het Spanjaardskasteel met de onder water gezette omgeving.

(Prentenkabinet R.U.G.)

10

lieven seij daer es een maere
godtgeef dat niet waer en waere
want - ick hebbe daer verstaen
dat men wilt apel gaen slaen
dat de brauwerij de *tassche*
licht van eenen bom in dassche
jae men roept van allen kant
sente pieters turre brant

reeds in 1446 bestond een brouwe-
rij van die naam

11

ksag uyt t'enghlant gat met hoopen
roers draegen maer sonder loopen
kseijde wat daer me gedaen ?
kwil oock naer de veste gaen
dat sal oock een schrik gauw geven
om de fransche te doen beven
want sij sullen haest gaen *vlien*
als sij die roers sullen sien

geweren

weglopen

12

al de lievens van de muije
hoorden t'ooock allarm luijen
packten het geweir in dhant
d'een riep moort en d'ander brant
daer me lancks de draijende vesten
gram ende steijt gelijk als pesten
maer hun furie was verflauwt
als sij quamen op t'eeckhaut

13

soo *shet* canon hoorden blaesen
liepen sij soo gauw als haesen
en sij sogten elck een gat
pijsende wat peste es dat
haeme togh ons dulle griete
om daer me nauw gauw te schieten
kwed en dat den fransen haen
haest *sau* de *retrete* slaen

ze het

hadden we

zou terugtocht

14

dat was justement de saecke
om de fransen weg te maeken
maer al soo se niet comt aen
sal het wel wat qualijck gaen
laet ons daer in ons *cartauwen*
doen ter stont de vlamme *dauwen*
sa *constable* pack uwe lont
schiet de duyvels in den gront

kleine kanonnen
uitdoven
zee-officier belast met de uitdeling
van de schietbenodigdheden

Afb. 8

Zinneprent de overgave van Gent voorstellend : *L'Espagnol sans Gand.*

In een cartouche staat een zesregelig vers dat aldus luidt :

Charles qui dans son Gand se vantait de pouvoir
 enfermer tout Paris, serait surpris de voir
 que le Français l'emporte au bout de son épée.
 L'Espagnol a beau faire avec le soin qu'il prend
 sa peine à le chercher est en vain occupée.
 Il ne l'aura jamais si la Paix ne lui rend.

Afb. 8 (vervolg)

Het was Keizer Karel die luidens een overlevering zou gepocht hebben Parijs in zijn gant (handschoen) = Gand te kunnen plaatsen.

Op de prent zien we een stralende Lodewijk die de gant = Gand op de punt van zijn degen gestoken heeft. De gouverneur van de stad, Don Francisco de Pardo, zoekt met de bril op de neus en een lantaren in de hand naar wat hij komt te verliezen. Een toezienende Gentenaar (Lieven ?) wijst de Spanjaard in wiens handen de stad terechtgekomen is. De laatste regel van het gedicht voorspelt de toekomst van de stad : door het sluiten van een Vrede zal ze opnieuw Spaans worden.

De prent werd uitgegeven A Paris chez le Blond rue St. Jacques a la cloche d'argent C.P.R. Afbeelding naar een exemplaar bewaard in het Bijloke museum. Copyright Koninkl. Instituut Kunstpatrimonium.

(216546 M)

15

daer liep eenen op de veste
staut ende kloeck gelijk een *peste*
die daer stampte met sijn roer
en als eenen duijvel *swaer*
d'eersten frans die k' krijgh in dhanden
kbijt sijn cop af met mijn tanden
jae den *burger* was soo gram
dat tshuym uijt sijn backhuis quam

stoute durver, van een jongen zei
men "gij lelijke peste".
vloekte

Lieven

16

k'riep hem schiet eens hedde therte
dan seij lieven leckt mijn *kerte*
en seijd hontsot komt eens aen
komt wat in mijn plaetse staen
k'seij hem neen het mogter *vuijllen*
stopt seij heij *begut* uw muylle
wat komt ghier gecken met mij
jauw gat spant gelijk een eij

schede, synoniem van kante en tegenhanger van "kust mijn kante, enz."
Kertsmerte had een kind of volwassene die wegens het gebrek aan hygiëne tussen de benen openlagen.
door de hond
houd

17

daer entusschen *deen* de fransen
desen burger braeve dansen
want sijn schoten *jent* en net
door sijn gat met een musquet
hij lag met den stiet omhooge
en stierf daer voor onse ooggen
ksient wel, seijense, comt aen
t'es ons hier wat *teet* te staen

deden
schoon
te heet

18

kwamper vijf of sesse tegen
k'vraegder hoe ester me gelegen
tester sijden sijn soo eet
dat men bloet ende waeter sweet
franschen vallender gelijk mussen
in *dalve maene* en daer en tusschen
waster ivers nauwers noot
twee gequets en eenen doot

demi-lune, gelegen tussen 2 bastions van een fort

19

k'had wel willen eens gaen kijken
 wie dat *tseijl* sauw moeten strijcken
 maer sij riepen wilde gaen
 wulder kennent auw niet *raen*
 men sag soo veel doo lichaemen
 als me wulder van daer quamen
 dater van nauw, in hun bloet
 misschien wel een dusent vloet

het zeil

aanraden

20

sij sijn besig in dalve maene
 met de franschen uijt te slaene
 t'gaeter soo afgrijselijck
 soo bermertig schomelijck
 sij laetendre soo veel menschen
 dack geloove datse wenschen
 datse noijt aen t'herte gehaedt
 van de commen voor ons stadt

21

daer quam eenen oock gelooopen
 die seij khebbe met gheel hoopen
 het secours sien kommen aen
 om de fransche te verslaen
 sij kommen vant *sas* gelijk mieren
 al dholansche vindels swieren
 van nauwe af op onse vest
 lieven vegt dan om te best

sas van Gent

22

k'gaf geloof aen dese dieven
 kseijde wel wat *bruijt* mij lieven
 sou den bugger desen dans
 nog wel leeren aen den frans
 maer soo k'quam op het *clockhecken*
 twas peurmentig om te gecken
 hoe afgrijselijck ende bont
 lieven in posture stont

brouwt

?

23

achter d'erde van de vesten
 glijck als honden op hun nesten
 schreuwde lieven sa wel aen
 maer gen meugt niet voorder gaen
 want *willem* ons bloet gaen geven
 seker *laetmer* het leven
 ider dan sijn *eirsgat* boog
 en sij *schoten* soo omhoog

willen we
 laten we er
 plat voor achterwerk
 met winden (denk aan Pallieter)

24

pist eens hoe de fransche vielen
t'was omt leger te vernielen
met hun schreuwen en gerucht
van de cogels in de lugt
het was schrikelijck om siene
want daer lagger seventiene
in het leste vant gevegt
elf doot en ses beregt

25

t'sal ons duijnckt mij sijn gesonder
dat wij ons geven ten onder
want soo wij nog wachten lanck
k'vreese voor nog meer bedwanck
dan quam lieven soo t'behoorde
met den fransman in accoorde
en daer me //: o wat groot spijt ://
was nu gent heur *maedom* quijt

26

als de fransche binnen quammen
lieven sijn geweir afnamen
met een *vitte* met geweld
lieven stont geheel ver stelt
moet ick sien hellebaerde
nemen uijt mijn *cortegaerde*
en wagdraegen uijt ons stadt
wat een duijvels volck is dat

27

nemense mijn dulle griete
waer me sal ick konnen schieten
k'ben alle mijne musquetten quijt
meijnde dat mij niet en spijt
nemense mij af mijn draecke
wel wat duijvel sal ick maeke
maer nauw, het spaens casteel
dat en hense nog niet g'heel

28

Petjen Pardo salse crauwen
met sijn dobbel cartauwen
eers al dhoije comen aen
ofte op dhernisse staen
want het is soo op de franschen
dat sijn *kneuvels* staen ende dansen
doen de fransen quamen aen
graet een hoet het es vergaen

Maagd van Gent zinnebeeld van macht

vijandschap

Fr. corps de garde = wachthuis

nemen ze

meent ge

knevels
toen
raad eens

sonder slag of scheid te schieten
 of een dreupel bloet te gieten
 sag men de *chamade* slaen aftocht
 en t'casteel soo overgaen
 petjens kneuvels crompen innen
 soo het spel sau gaen beginnen
 want hij vreesde voor assaut
 daer om was hij gheel benaut

FINIS met wat krulletjes

NOG OVER DE EXPO '13

In het maartnummer van G.T. hebben we ter gelegenheid van de 65ste verjaring van de opening van de tentoonstelling een tamelijk omstandig opstel geschreven dat, als we enkele oude pruiken mogen geloven, nogal in de smaak gevallen is. Het past dan ook dat we de 65ste verjaring van de sluiting kort en bondig herdenken. Natuurlijk met het aanbieden van een amusante doodsbrief.

We publiceerden er reeds twee met Vlaams-Gentse teksten. Vandaag hebben we het voorrecht er een Franse te presenteren.

Het is Prof. Pierre Kluyskens die zo vriendelijk en onbaatzuchtig was onze aandacht te trekken op het exemplaar dat hij in zijn verzameling bewaart. Wat meer is gaf hij ons de toestemming er in G.T. gebruik van te maken. Waarvoor we hem in naam van ons talrijk lezerspubliek hartelijk danken.

Alhoewel commentaar overbodig is houden we eraan de namen van de grote bazen van de Expo te kopiëren die (de namen natuurlijk) op de doodsbrief op een intelligente manier of niet, zo onbarmhartig vermassacreerd werden. En die op de brief wellicht moeilijk te lezen vallen : Joseph Casier; Emile Coppieters; de Smet de Naeyer; Cooreman; E. Braun burgemeester; Henri Boddaert; J.-B. Storms; Jean de Hemptinne; Cadola; Hennequin colonel. En passant zetten we een paar mindere onnauwkeurigheden recht.

Prof. P. Kluyskens gaf voor de zoveelste keer het goede voorbeeld door anderen van zijn wetenschap en documentatie te laten profiteren. Het is te hopen dat hij navolgers moge hebben.

M.V.W.

Vous êtes prié d'assister au service convoi et enterrement de sa digne Majesté l'

EXPOSITION DE GAND

Internationale et Uniservelle

décédée en la sixième et funèbre mois de sa triste existence le 3 novembre 1913; elle emporte avec elle les souvenirs inoubliables de ceux qui contribuèrent à lui donner la vie, décédée sans aucun sacrement ni bénédiction, après de long mois d'agonie

de la part de MM.

- J. CACIER DES ARCHIVES, son père;
- MIMILE COPI-TERNE, son beau-père;
- DESUITE A NOYER, son oncle;
- GOURMAND, son tuteur;
- E. BRANDEBOURG, maître de cérémonie;
- EN RIBOTTE A HER, son royal secrétaire;
- JAUNNE STORS, son dévoué adjoint;
- J'HEAN HAN, petit..... neveu;
- G. A C. DU CADEAU, le metteur en scène;
- AN KIN ZE ROUNN, garde de corps.

*Joseph Casier
Son. Coppinck
de Sout. de Waga
Correina
S. Beauv. Comynck
Henri Boddeert
John Storzus
Jean de Hampton
Hannikin, colonel.*

Le cortège se réunira à la Colossale entrée; dont on pourra admirer la grâce, la légèreté; le cortège sera mené au pas cadencé pour avoir le temps d'arpenter la longueur, le convoi ne sera pas obstruer par les visiteurs qui l'encombre. L'Exposition, étant plus tôt un cimetière ou de rares promeneurs viennent jeter un dernier adieu de pitié sur les monuments (Palais, Cafés, Attractions.... de Combien) et apporter une dernière consolation aux victimes.

Les cordons seront tenus par :

La France qui n'en est pas plus fière de l'avoir tant encombrée sans profit, gloire, ni gratitude.

L'Allemagne et son four,

L'Espagne et la pompé à Ill...ouche,

Belv. Dait **La Perse et soutenue par le Zi-lair-Tall.**

Le cortège ne passera pas par les attractions que l'on a retournées dans le four crématoire (Brevet BRAK HERR) qui est chargé de les remettre outre-mer.

l'hor. a En passant avenue de BELLE-AIR, le cortège stationnera à la HOTE TA BIÈRE (musique symphonique, du *B. Chat* **CHAT AUX RATS BAL TIC**), ainsi qu'au CHAT NOIR devenue blanc de tristesse, afin de déguster le dernier plat du jour : Moules et frites, gros succès d'Exposition Flamande, ainsi qu'au ZI-LAIB-TAS, dernière chope et marche mélodieuse par l'orchestre.

MM. BEAU DE GATS qui s'en MOQUA; PRENDS-TANIA; CENTRE-HAL; PUR GRAS-DOS; BOULE-RANGE (en convalescence); PARIS QUI CHANTA; KAIR et Mouche à Rabit; SINISTRE RAILWAY suivront le cortège et tiendront la queue de la poêle, ce qui le changera.

*Haut Baric
Ziller Ethel
Seine Railway*
La VIEILLE FLANDRE drainera les curieux sur le parcours ou elle peut se quérir le succès si longtemps attendu et fermera le cortège.

PRIEZ POUR SON REPOS. DEPROFUNDIS.

P. S. — Prière de n'apporter ni fleurs ni couronnes. — La veillée du corps aura lieu jusqu'à Dimanche soir, au Chat Noir, Avenue du Bel-Ve-Der, de 3 h. de relevée à 12 heures. Les cierges sont acceptés.

E. C. TEMPLIER, éditeur, 14, rue longue des Casernes, Gand.

TE GENT

1. De kermis in mei te Drongen is buitengewoon geslaagd : een veertigtal oude beroepen, een interessante antiekmarkt en een zeventigtal kunstenaar hebben een massa volk gelokt. Wie die dag niet naar Drongen is gegaan, heeft veel verloren. Proficiat en tot volgend jaar !

2. Op 4 juni had een kruisboogtornooi van de drie zustersteden plaats in het Gravensteen, een enig kader voor een dergelijk feest. Naast het schuttersfeest, dat een grote belangstelling mocht genieten, kon het publiek schieten met de salonkruisboog en met de blaaspijp. De Gentse rederijerskamers verleenden ook hun medewerking : "Jesus met den Balsemblomme" voerde het wagenspel "De klucht van Mie Gendarm" op en "Mariakring-Marien Theeren" het wagenspel "Sa Breugel kus de bruid". Beide stukken werden prachtig opgevoerd en oogstten terecht veel applaus. Terwijl werden door de jeugdgroep Tijl van Oostakker volksdansen uitgevoerd. Ook hier : proficiat aan al de inrichters en de medewerkers en... tot over drie jaar.

3. In de verkeersvrije Mageleinstraat werden de gevels van al de huizen met bloembakken versierd. Proficiat ! Wie volgt dit voorbeeld na ? Ook de gevel van het Bestendig Politiecommissariaat, de gevel van het Sint-Jorishof, het postkantoor, twee grootwarenhuizen in de Veldstraat, enkele bankinstellingen op de Kouter en het gebouw van Bruggen en Wegen op de Sint-Michielselling werden begin juni met bloembakken versierd. Na te volgen voorbeelden.

4. Te Heusden overleed in juni 1978 de beeldhouwer Ernest d'Hondt. Hij werd geboren te Balegem op 12.12.1889. Hij was een oud-leerling van de academie te Gent. Oud-strijder, was hij voornamelijk bekend om zijn beelden en monumenten opgericht ter herdenking van de sneuvelden. (Ledeberg, Nevele, Boekhout, Vlamertinge, Hazebrouck).

5. In het mei-nummer van 1977 suggereerden we, dat de stad Gent het prachtig hotel d'Haene-Steenhuysse in de Veldstraat zou aankopen. We vernemen met de grootste vreugde, dat het stadsbestuur van Gent heeft besloten het gebouw aan te kopen. Alzo is dit buitengewoon merkwaardig gebouw, dat zo een rijke geschiedenis heeft - Lodewijk XVI verbleef er tijdens de Honderd Dagen - beveiligd en is het patrimonium van onze stad verrijkt. In de jaargang 1979 zal Ghendtsche Tydinghen wat vertellen over het verblijf van Lodewijk XVI te Gent.

6. Te Gent overleed op 9 augustus 1978 Johan Daisne, schrijversnaam van Dr. Herman Thiery. Hij werd geboren te Gent op 2.9.1912. Doctor in de economische wetenschappen was hij sedert 1945 hoofdbibliothe-

caris van de stadsbibliotheek Ottogracht. Hij was ook een aantal jaren leraar aan de stedelijke normaalschool te Gent.

Johan Daisne was een buitengewoon rijke persoonlijkheid : dichter, romanschrijver, essayist, auteur van toneelstukken. Hij laat een rijk en aanzienlijk oeuvre na waaronder we willen vernoemen "De Trap van steen en wolken" en "De man die zij haar kort liet knippen". Johan Daisne ontving dan ook talrijke prijzen : 1946 : staatsprijs voor toneel-letterkunde, 1948 : prijs van de K. Vlaamse Academie, 1954 : letterkundige prijs van de stad Gent, 1960 : staatsprijs voor de roman.

Een aantal werken van Johan Daisne werden vertaald in het Frans, Duits, Spaans, Engels; André Delvaux verfilmde twee werken van Johan Daisne : "De man, die zijn haar kort liet knippen" en "De Trein der Traagheid", filmen, die in binnen- en buitenland een groot succes kenden.

Johan Daisne was ook een voornaam filmcriticus. In het bijzonder moet zijn "Filmografisch Lexicon der Wereldliteratuur" worden vermeld, werk waarmee hij internationale bekendheid verwierf.

Terecht schreef Jos. Murez : "met Johan Daisne verdwijnt een eminente figuur in onze literatuur".

7. Tentoonstelling : De inname van Gent in 1678 en de gevolgen ervan. In de *Universiteitsbibliotheek*, Rozier 9 te Gent, loopt van 18 sept. tot 6 okt. a.s. een tentoonstelling gewijd aan de Inname van Gent door het leger van Lodewijk XIV, driehonderd jaar geleden.

Opzet ervan is het gebeuren van die tijd in zijn historische samenhang voor te stellen.

De oorlogen tussen de koning van Spanje en de Franse koning, die het gewapend met de opvatting van absoluut vorstendom en Frans imperialisme - op de Nederlanden gemunt had, werden sedert 1635 met wisselende kansen gevoerd en hadden een rampzalige terugslag op het leven van de bevolking van onze streken. Dorpen en steden werden immers nu eens door de Spanjaarden, dan weer door de Franse troepen geplunderd en gebrandschat. De tentoonstelling besteedt bijzondere aandacht aan de nasleep van armoede en ellendè, die zo erg werden dat beide kampen noodgedwongen tot een soort afspraak kwamen om die te milderen.

Ze onderstreept bovendien welk belang in politiek opzicht de inname van Gent zelf had : dreigend Engels ingrijpen; de Vrede van Nijmegen en de afscheiding van een belangrijk deel van Vlaanderen, dat voorgoed door Frankrijk ingelijfd werd.

De tentoonstelling is van 9 tot 12 en van 14 tot 17 u. geopend, maar niet op zaterdag en zondag.

STRAATNAMEN

5. *Antheunisstraat* : Karel Antheunis werd geboren te Gent op 11 september 1802. Hij behaalde het diploma van doctor in de rechten in 1825. Hij was een fel organist en zal zich later aansluiten bij de Liberale partij; het zetelde in de gemeenteraad van 1851 tot 1863. In 1844 bekwam hij de toelating van het gemeentebestuur twee straten aan te leggen om zijn eigendom in de Lange Violettenstraat : zo ontstonden de Vijfwindgatenstraat en de Antheunisstraat. K. Antheunis overleed te Gent op 21.4.1882. (Fris)

6. *Koningin Astridlaan* : Geboren te Stockholm op 17.11.1905 huwde ze met prins Leopold in 1926. Na de dood van koning Albert werd ze koningin op 23.2.1934. Nauwelijks een jaar later en wel op 29.8.1935 vond ze de dood bij een autoongeval te Küssnacht in Zwitserland. De verslagenheid in ons land was onbeschrijfelijk. Uit het huwelijk sproten drie kinderen : prinses Jozefina-Charlotte (11.10.1927), onze koning Boudewijn (7.9.1930) en prins Albert (6.6.1934).

7. *Prof. L. Baekelandstraat* : straat rechts op de Kortrijksesteenweg voor de brug over de Ringvaart. Leo Hendrik Baekeland werd geboren te Gent op 14 november 1863. Na studies voor scheikundige week hij in 1890 uit naar de Verenigde Staten. Hij stichtte er de Nepora Chemical Company, die het Veloxpapier vervaardigde. Deze maatschappij werd in 1899 door Eastman Kodak Company opgeslorpt. Nu richtte Baekeland de Hooker Electrochemical Company op. Na lange onderzoeken slaagde Baekeland in 1909 er in uit phenolen en aldehyden kunst-harsen te bereiden, waaraan de naam Bakeliet werd gegeven. Baekeland overleed te Beacon bij New-York op 24 februari 1944.

8. *Albert Baertsoenkaai* : Geboren te Gent op 9.1.1866 loopt hij school bij de schilders G. den Duyts en J. Delvin; in 1886 vestigt hij zich in het Land van Waas en ondergaat er de invloed van de landschap-schilders Meyers, Rosseels en Courtens, waarna hij nog een tijd te Parijs gaat studeren. Hij reist naar Londen, Venetië en Zeeland; tijdens de oorlog verbleef hij te Londen. In 1919 is hij terug te Gent, waar hij zal overlijden op 9 juni 1922. Oscar Roelandts schreef in 1928 "Albert Baertsoen dankt zijn meesterstukken aan zijn vaderstad; zijn geboorte-grond is hem erkentelijkheid en eerbied verschuldigd voor de liefdevolle verheerlijkingen, prachtstukken der musea, welke we bezitten. Onze vereering voor zijn artistieke arbeid is een hulde aan wat hij in hoogst esthetisch betrachten voortbracht, eene uitdrukking van dankbaarheid voor wat hij den mensch schonk. Hij behoort tot de groote schilders van onze tijd" (zie : Catalogoog Retrospectieve Tentoonstelling Albert Baertsoen 186 6-1922. 28.10.1972).

BIBLIOGRAFIE

1. *P. Jordanus Piet De Pue : 750 Jaar Dominikaans Leven te Gent.*

Zeer verzorgde en prachtige brochure vol teksten, die belangstelling zullen wekken bij allen, die interesse hebben voor de geschiedenis van Gent. Zeer fijne illustraties. Deze brochure is het werk van jarenlang vlijtig zoeken en mag zeker in onze bibliotheek niet ontbreken. Prijs : 100 frank. Verkrijgbaar in het klooster van de Dominikanen, Hoogstraat Gent.

2. *C. Van Severen : Het Sint-Pietersdorp te Gent.* (In "Toerisme in Oost-Vlaanderen, n. 2, 1978) Interessant artikel over een weinig behandeld onderwerp. Dezelfde auteur publiceerde in het juli-nummer van Toerisme in Oost-Vlaanderen het artikel "Het Sint-Baafsdorp te Gent".

3. *Johan Decavele : Schenkt Gent binnenkort zijn eigen klare wijn ? De ontworpen wijngaard achter de Sint-Pietersabdij* in "Toerisme in Oost-Vlaanderen" (n. 4, 27o jaargang). Boeiend artikel in verband met wijngaarden en wijnhandel in de middeleeuwen. Zeker zal de wijngaard van ongeveer 600 m², die achter de Sint-Pieterskerk zal worden aangelegd, het zicht op de Sint-Pietersabdij veel verfraaien.

4. *Jacques De Vos : Mei 1940 ten zuiden van Gent.* Alhoewel de inhoud van dit boek niet rechtstreeks in verband staat met Gent, willen we het toch vermelden, omdat het werk ons het verhaal brengt van de militaire voorvallen van 19, 20, 21 en 22 mei 1940 in het bruggenhoofd Gent. Bij de lezers, die deel genomen hebben aan de veldtocht 1940, zal de lectuur heel wat herinneringen oproepen.

5. *N. Maddens : De opstandige houding van Gent tijdens de regering van Keizer Karel V (1515-1540)* in "Appeltjes van het Meetjesland. Jaarboek van het Heemkundig Genootschap van het Meetjesland. N. 28-1977".

Zeer grondige studie. De Heer Maddens brengt ons een duidelijk beeld van de voorgeschiedenis, waardoor we de gebeurtenissen in 1537 beter kunnen begrijpen. Wie belangstelling heeft voor dit onderwerp - en wie als Gentenaar zou er geen belangstelling voor hebben - moet deze 32 bladzijden tellende studie lezen. Tevens rijke bibliografie.

Het Jaarboek bevat ook een artikel "Sint-Gerolf in de geschiedenis en legende" van R. Moelaert, dat beslist belangstelling zal wekken bij onze leden van Drongen. Het Jaarboek kost 300 fr. en kan besteld worden bij de Heer O. Lippens, Gentstraat 12 Lembeke. (postrekening : 000-0604056-37 Heemkundig Genootschap van het Meetjesland, Lembeke).

AANVULLENDE LEDENLIJST

1346. Sterckx M. Nekkerputstraat 69, 9000 Gent
1347. Minsart K. L. Diericxstraat 35, 9000 Gent
1348. Desmyter A. Ter Platen 75, 9000 Gent
1349. Mw Vanlommel-Beuzelin F. Lindestraat 50, 9810 Drogen
1350. Rodrigues R. Stropstraat 37 9000 Gent
1351. Stad Gent-3e Directie Gildestraat 8 9000 Gent.
1352. Verheggen F. Sint-Lievenslaan 308 9000 Gent
1353. Boone E. Hoeksken 41 9068 Ertvelde
1354. Poelman R. Zavelput 18 9110 Sint-Amandsberg
1355. Thielens G. Willem Tellstraat 19 9000 Gent
1356. Meerschaut A. Meirbeekstraat 11 9853 Bachte-Maria-Lerne
1357. Hellinck A. Elsstraat 5 9000 Gent
1358. Depuydt D. Henri Pirennelaan 17 9219 Gentbrugge
1359. De Geyter R. Dr. M. Dewulflaan 8 9820 Sint-Denijs-Westrem
1360. Spanoghe P. Sint-Baafskouterstraat 14 9110 Sint-Amandsberg
1361. Mw Penth J. Marseillestraat 90 9000 Gent
1362. Nopens P. Krijgslaan 157 9000 Gent
1363. Rassouw M. Pacificatiestraat 10 9218 Ledeberg

VRAAG

De Heer R. De Herdt, die belast is met het voorbereidend werk van het in oprichting zijnde museum voor Industriële Archeologie en Textiel te Gent stelt de volgende vraag :

“Het ligt in de bedoeling getuigenissen te verzamelen van mensen die vóór 1940 in de textielnijverheid werkzaam waren en die ons zouden kunnen inlichten niet alleen over de werkomstandigheden, maar ook over productietechnieken, bepaalde functies in fabrieken, enz. Er moeten ongetwijfeld nog mensen leven die werkzaam waren op de blekerijen in open lucht (bijv. bij Alsberge & Van Oost), die nog op een self-acting mule gewerkt hebben of die machinist waren van één van de stoommachines in de Gentse textielbedrijven. Kunnen de lezers van G.T. namen en adressen bezorgen van personen, die vóór 1940 in de textielnijverheid gewerkt hebben ?”

Te zenden aan de Heer R. De Herdt, Stadsarchief, Abrahamstraat, 13 Gent.